

Advokatų kontora „LAWIN Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai”

TYRIMAS

TEISINĖ ANALIZĖ DĖL KARTACHENOS BIOSAUGOS PROTOKOLO PAPILDOMO NAGOJOS IR KVALA LUMPŪRO PROTOKOLO DĖL ATSAKOMYBĖS IR ŽALOS ATLYGINIMO ĮGYVENDINIMO

**Vilnius
2012**

TURINYS

1.	ĮVADAS	3
2.	TYRIMO TIKSLAI	3
3.	TYRIMO METODAI	3
4.	TYRIMO UŽDAVINIAI.....	3
5.	KARTACHENOS BIOSAUGOS PROTOKOLO PAPILDOMO NAGOJOS IR KVALA LUMPŪRO PROTOKOLO DĖL ATSAKOMYBĖS IR ŽALOS ATLYGINIMO BEI LR IR ES TEISĖS AKTŲ ATITIKTIES ANALIZĖ.....	6
6.	IŠVADOS.....	66

1. ĮVADAS

2011 m. gegužės 11 d. Lietuva, kartu su kitomis 15 šalių (įskaitant Europos Sąjungą), pasirašė Kartachenos biosaugos protokolo papildomą Nagojos ir Kvala Lumpūro protokolą, reglamentuojantį su gyvaisiais modifikuotais organizmais susijusią atsakomybę bei žalos atlyginimą. Šiuo Papildomu protokolu siekiama prisidėti prie biologinės įvairovės išsaugojimo ir tolygaus jos naudojimo, taip pat, atsižvelgiant į pavojų žmogaus sveikatai, juo nustatant tarptautines taisykles ir procedūras su gyvaisiais modifikuotais organizmais susijusios atsakomybės bei žalos atlyginimo srityje. Šis Papildomas protokolas taikomas tokiems atvejams, kai žalą sukelia gyvi modifikuoti organizmai, kurių kilmė yra susijusi su tarpvalstybiniu judėjimu.

Advokatų kontora „LAWIN Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“, laimėjusi Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko tarnybos Supaprastintų viešųjų pirkimų komisijos skelbiamų supaprastintų derybų būdu vykdyto tyrimų atlikimo paslaugų pirkimo¹ penktąją dalį dėl tyrimo „Teisinė analizė dėl Kartachenos biosaugos protokolo papildomo Nagojos ir Kvala Lumpūro protokolo dėl atsakomybės ir žalos atlyginimo įgyvendinimo“ atlikimo paslaugų, 2012 m. kovo 13 d. su Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko tarnyba bei paslaugų gavėja – Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija – sudarė tyrimo „Teisinė analizė dėl Kartachenos biosaugos protokolo papildomo Nagojos ir Kvala Lumpūro protokolo dėl atsakomybės ir žalos atlyginimo įgyvendinimo“ atlikimo paslaugų viešojo pirkimo-pardavimo sutartį². Pastarosios sutarties pagrindu advokatų kontoros „LAWIN Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“ atliktas Tyrimas yra pateikiamas šiame dokumente.

2. TYRIMO TIKSLAS

Tyrimo tikslas – atlikti teisinę analizę dėl Kartachenos biosaugos protokolo papildomo Nagojos ir Kvala Lumpūro protokolo dėl atsakomybės ir žalos atlyginimo (toliau – Papildomas protokolas) įgyvendinimo Lietuvoje, tai yra:

1. įvertinti, ar esamas reguliavimas Lietuvos Respublikoje (toliau – ir LR) ir Europos Sąjungoje (toliau – ir ES) yra pakankamas norint tinkamai įgyvendinti Papildomo protokolo nuostatas;
2. pateikti išvadas ir pasiūlymus dėl Papildomo protokolo įgyvendinimo Lietuvoje.

3. TYRIMO METODAI

Pagrindinių tyrime vartojamų sąvokų aiškinimui naudotas lingvistinis (kalbinis) metodas. Lyginamuoju metodu remtasi siekiant nustatyti Lietuvos Respublikoje įgyvendintas bei neįgyvendintas Papildomo protokolo normas. Nustatant pagrindinius atsakomybės ir žalos atlyginimo elementus naudotas sisteminės analizės metodas. Pasitelkiant apibendrinimo metodą, suformuluotos išvados dėl Papildomo protokolo įgyvendinimo Lietuvoje. Atliekant tyrimą, naudotas empirinis metodas – nagrinėjama mokslinė literatūra ir praktinė medžiaga, susijusi su Papildomo protokolo įgyvendinimu Lietuvos Respublikoje.

4. TYRIMO UŽDAVINIAI

1. Šio tyrimo bendrasis uždavinys – išnagrinėti Europos Sąjungos ir Lietuvos teisės aktus atsakomybės ir žalos atlyginimo srityje dėl gyvųjų modifikuotų organizmų ir parengti išvadas bei pasiūlymus dėl Papildomo protokolo įgyvendinimo Lietuvoje.

¹ Apie pirkimą buvo skelbta 2012 m. sausio 16 d. Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje ir perkančiosios organizacijos interneto tinklapyje (pirkimo Nr. 116581).

² Sutarties Nr.: MPT-009/.

2. Atliekant tyrimą buvo išanalizuoti šiuo metu galiojantys ES teisės aktai atsakomybės ir žalos atlyginimo srityje dėl gyvųjų modifikuotų organizmų.

- a) Identifikuotos aplinkosauginės direktyvos, reglamentai ir sprendimai:
- Pagrindiniai ES teisės aktai atsakomybės ir žalos atlyginimo srityje dėl gyvųjų modifikuotų organizmų yra:
 - (i) 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti) Nr. 2004/35/EB;
 - (ii) 2003 m. liepos 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl genetiškai modifikuotų organizmų tarpvalstybinio judėjimo Nr. 1946/2003;
 - (iii) 2003 m. rugsėjo 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl genetiškai modifikuotų organizmų ir iš jų pagamintų maisto produktų ir pašarų susekamumo ir ženklinimo ir iš dalies pakeičiantis Direktyvą 2001/18/EB, Nr. 1830/2003.
- b) Atitikties būdu nustatytos neįgyvendintos ir įgyvendintos nuostatos ir parengtos išvados, pasiūlymus bei nurodytos įgyvendinimo kryptys, būdai.

Bendros išvados, pasiūlymai bei pastabos pateikiami Atitikties Lentelėje bei šio darbo 6 dalyje (Išvados).

3. Išanalizuoti Lietuvos teisės aktai atsakomybės ir žalos atlyginimo srityje dėl gyvųjų modifikuotų organizmų:

- a) identifikuoti Lietuvos teisės aktai, reglamentuojantys žalos, sukeltos gyvų modifikuotų organizmų, atlyginimą.
- Lietuvos Respublikos teisės aktai atsakomybės ir žalos atlyginimo srityje dėl gyvųjų modifikuotų organizmų yra:
 - (i) LR Civilinis Kodeksas (Žin. 2000, Nr. 74-2262);
 - (ii) LR genetiškai modifikuotų organizmų įstatymas (Žin. 2001, Nr. 57-1976);
 - (iii) LR aplinkos apsaugos įstatymas (Žin., 1992, Nr. 5-75);
 - (iv) LR aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymas (Žin., 2002, Nr. 72-z
 - (v) LR laukinės gyvūnijos įstatymas (Žin., 1997, Nr. 108-2726);
 - (vi) LR laukinės augalijos įstatymas (Žin., 1999, Nr. 60-1944);
 - (vii) LR augalų nacionalinių genetinių išteklių įstatymas (Žin., 2001, Nr. 90-3144);
 - (viii) LR viešojo administravimo įstatymas (Žin., 2006, Nr. 77-29750);
 - (ix) LR administracinių bylų teisenos įstatymas (Žin., 2000, Nr. 85-2566);
 - (x) LR miškų įstatymas (Žin., 1994, Nr. 96-1872);
 - (xi) LR Vyriausybės nutarimas dėl fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos žalos aplinkai atlyginimo tvarkos bei fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos žalos miško valdytojų, savininkų ir naudotojų miškui, turtui ar interesams atlyginimo dydžių patvirtinimo (2002 m. balandžio 12 d. Nr. 521);
 - (xii) LR aplinkos ministro įsakymas dėl aplinkos atkūrimo priemonių parinkimo bei išankstinio pritarimo gavimo tvarkos aprašo patvirtinimo (2006 m. gegužės 16 d. Nr. D1-228);

- (xiii) LR aplinkos ministro įsakymas dėl aplinkai padarytos žalos atlyginimo dydžių apskaičiavimo metodikos patvirtinimo (2002 m. rugsėjo 9 d. Nr. 471);
- (xiv) LR aplinkos ministro įsakymas dėl laukinių gyvūnų rūšims ir jų buveinėms padarytos žalos apskaičiavimo metodikos patvirtinimo (2010 m. rugpjūčio 12 d. Nr. D1-695);
- (xv) LR aplinkos ministro įsakymas dėl Lietuvos saugomoms rūšims ir jų buveinėms padarytos žalos apskaičiavimo metodikos patvirtinimo (2010 m. liepos 15 d. Nr. D1-621);
- (xvi) LR aplinkos ministro įsakymas dėl padarytos žalos žuvų ištekliais apskaičiavimo tvarkos aprašo, padarytos žalos žuvų ištekliais apskaičiavimo bazinių įkainių patvirtinimo ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. birželio 25 d. įsakymo Nr. 320 „dėl hidrobiontams padarytos žalos skaičiavimo metodikos patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios (2009 m. gegužės 21 d. Nr. D1-280);
- (xvii) LR aplinkos ministro įsakymas dėl žalos, padarytos augalų nacionaliniams genetiniams ištekliais bei jų augavietėms, apskaičiavimo tvarkos patvirtinimo (2003 m. liepos 22 d. Nr. 391);
- (xviii) LR aplinkos ministro įsakymas dėl žalos, padarytos laukinei augalijai, apskaičiavimo tvarkos patvirtinimo (2000 m. balandžio 28 d. Nr. 179);
- (xix) LR aplinkos apsaugos ministerijos įsakymas dėl nuostolių, padarytų gamtai sunaikinus arba sužalojus gamtinius kraštovaizdžio kompleksus bei objektus, skaičiavimo metodikos patvirtinimo (1995 m. gruodžio 14 d. Nr. 198);
- (xx) LR aplinkos ministro įsakymas dėl žalos aplinkai ir kitų nuostolių pripažinimo mažareikšme žala tvarkos aprašo ir mažareikšmės žalos išieškojimo išlaidų apskaičiavimo metodikos patvirtinimo (2006 m. gegužės 16 d. Nr. D1-230);
- (xxi) LR aplinkos ministro įsakymas dėl genetiškai modifikuotų mikroorganizmų riboto naudojimo Lietuvos Respublikoje tvarkos aprašo patvirtinimo (2003 m. rugpjūčio 4 d. Nr. 413);
- (xxii) LR aplinkos ministro įsakymas dėl genetiškai modifikuotų organizmų apgalvoto išleidimo į aplinką, tiekimo rinkai tvarkos aprašo patvirtinimo (2004 m. balandžio 29 d. Nr. D1-225);
- (xxiii) LR aplinkos ministro įsakymas dėl visuomenės informavimo ir dalyvavimo išduodant leidimus genetiškai modifikuotų organizmų naudojimui tvarkos aprašo patvirtinimo (2003 m. birželio 11 d. Nr. 299);
- (xxiv) LR aplinkos ministro įsakymas dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. liepos 8 d. įsakymo Nr. 335 "Dėl pretenzijų bei ieškinių už aplinkai padarytą žalą teikimo ir žalos išieškojimo tvarkos patvirtinimo" pakeitimo (2011 m. gruodžio 8 d. Nr. D1-951).

b) Atitikties būdu nustatytos nuostatos, įgyvendinančios nuostatas Lietuvoje.

Papildomo protokolo nuostatas įgyvendinantys teisės aktai nurodyti Kartachenos biosaugos protokolo papildomo Nagojos ir Kvala Lumpūro protokolo dėl atsakomybės ir žalos atlyginimo bei LR ir ES teisės aktų atitikties analizėje (toliau – Atitikties Analizė).

c) Parengtos išvados ir pasiūlymai.

Bendros išvados, pasiūlymai bei pastabos pateikiami Atitikties Analizėje bei šio darbo 6 dalyje (Išvados).

5. KARTACHENOS BIOSAUGOS PROTOKOLO PAPILDOMO NAGOJOS IR KVALA LUMPŪRO PROTOKOLO DĖL ATSAKOMYBĖS IR ŽALOS ATLYGINIMO BEI LR IR ES TEISĖS AKTŲ ATITIKTIES ANALIZĖ			
Kartachenos biosaugos protokolo papildomas Nagojos ir Kvala Lumpūro protokolas dėl atsakomybės ir žalos atlyginimo (toliau – Protokolas)	Tiesiogiai Lietuvos Respublikoje taikomi teisės aktai (Lietuvos Respublikos teisės aktai ir Europos Sąjungos reglamentai)	Europos Sąjungos direktyvos	Pastabos ir pasiūlymai dėl įgyvendinimo
1 straipsnis Tikslas Šiuo Papildomu protokolu siekiama prisidėti prie biologinės įvairovės išsaugojimo ir tolygaus jos naudojimo, taip pat atsižvelgiant į pavojų žmogaus sveikatai, juo nustatant tarptautines taisykles ir procedūras su gyvaisiais modifikuotais organizmais susijusios atsakomybės bei žalos atlyginimo srityje.			Šio Protokolo straipsnio įgyvendinti nereikia, nes dėl šių nuostatų Lietuvos Respublika (toliau – LR) neturi imtis jokių veiksmų.

2 straipsnis Apibrėžtys 1. Šiame Papildomame protokole vartojamos Biologinės įvairovės konvencijos (toliau – Konvencija) 2 straipsnyje ir Protokolo 3 straipsnyje nustatytos apibrėžtys. 2. Taip pat šio Papildomo protokolo tikslais: a) <i>Protokolo šalių pasitarimui prilygstanti Šalių konferencija</i> – Konvencijos šalių konferencija, prilygstanti Protokolo šalių pasitarimui; b) <i>žala</i> – neigiamas poveikis biologinės įvairovės išsaugojimui ir jos tolydžiam naudojimui, taip pat žmogaus sveikatai, kai: i) ji galima išmatuoti ar kitaip stebėti, atsižvelgiant į mokslškai nustatytus pirminius duomenis (jei tokie yra), kuriuos tvirtina kompetentinga institucija, įvertindama ir kitus žmogaus sukeltus ar natūralius pokyčius; ir ii) jis yra reikšmingas pagal tolesnio 3 straipsnio nuostatas.	LR aplinkos apsaugos įstatymas (Žin., 1992, Nr. 5-75) 1 straipsnis. Pagrindinės sąvokos [...] 8) kenksmingas (neigiamas) poveikis aplinkai – ekosistemos ar jos elementų natūralių funkcijų susilpnėjimas arba netekimas; [...] 16) pasekmės ar poveikis aplinkai – tokios pasekmės ar poveikis (fizinis, cheminis ir kt.) aplinkai, dėl kurių įvyksta ar gali įvykti reikšmingi ekosistemos ar jos elementų natūralių funkcijų pokyčiai; [...] 21) žala aplinkai – tiesiogiai ar netiesiogiai atsiradęs neigiamas aplinkos ar jos elementų (įskaitant ir saugomas teritorijas, kraštovaizdį, biologinę įvairovę) pokytis arba jų funkcijų, turimų savybių, naudingų aplinkai ar žmonėms (visuomenei), (toliau – funkcijos) pablogėjimas;	Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/35/EB 2004 m. balandžio 21 d. dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti) 2 straipsnis Apibrėžimai 1. „žala aplinkai“ tai: a) saugomoms rūšims ir natūralioms buveinėms daroma žala, kuri daro reikšmingą neigiamą poveikį siekiant tokių buveinių arba rūšių palankiausios apsaugos būklės arba palaikant ją. Tokio poveikio reikšmingumas turi būti vertinamas darant nuorodą į pirminę būklę, atsižvelgiant į I priede nustatytus kriterijus; [...] 2. „žala“: tai tiesioginis arba netiesioginis gamtos išteklių išmatuojamas neigiamas pasikeitimas arba gamtos išteklių susijusios savybės, funkcijos išmatuojamas pablogėjimas;	Protokolo 2 str. 1 d. ir 2 d. a p. įgyvendinti nereikia, dėl šių nuostatų Lietuvos Respublika neturi imtis jokių veiksmų. Protokolo 2 str. 2 d. b p. nuostata yra visiškai įgyvendinta. Protokolo prasme žala yra suprantama kaip neigiamas poveikis biologinės įvairovės išsaugojimui ir jos tolydžiam naudojimui bei žmogaus sveikatai. LR aplinkos apsaugos įstatymas (toliau – AAĮ) (1 str. 21 p., 32 str. ir kt.) išskiria tik žalos aplinkai sąvoką. Tuo tarpu žalos, padarytos žmogaus sveikatai atlyginimą reglamentuoja LR civilinio kodekso (toliau – CK) 6.250 str. AAĮ vartojama sąvoka „žala aplinkai“ yra platesnė, nei Protokole vartojama „žalos“ sąvoka, kadangi žala aplinkai apima ne tik neigiamą poveikį biologinės įvairovės išsaugojimui ir jos tolydžiam naudojimui, bet ir miškų, kraštovaizdžio, saugomų teritorijų, paviršinio ir požeminio vandens ekologinei, cheminei, mikrobinei ir (arba) kiekybinei būklei, <...> bei
--	--	---	---

[...]	32 straipsnis. Žala aplinkai ir aplinkos būklės atkūrimas Pripažįstama, kad žala aplinkai padaryta, jeigu yra tiesioginis ar netiesioginis neigiamas poveikis: 1) palaikomai ar siekiamai išlaikyti rūšių ar buveinių tinkamai apsaugos būklei, taip pat biologinės įvairovės, miškų, kraštovaizdžio, saugomų teritorijų būklei; 2) paviršinio ir požeminio vandens ekologinei, cheminei, mikrobinei ir (arba) kiekybinei būklei ir (arba) ekologiniam pajėgumui (potencialui), kaip tai apibūdinta Lietuvos Respublikos vandens įstatyme; 3) žemei, tai yra žemės užteršimas, kai teršalai pasklinda žemės paviršiuje, įterpiami į žemę ar po ja (į žemės gelmes); 4) kitiems aplinkos elementams (jų funkcijoms), kai pažeidžiami aplinkos apsaugos reikalavimai. [...] Žala aplinkai vertinama ir apskaičiuojama pagal aplinkos ministro patvirtintą metodiką, įvertinant pirminę būklę (sąlygas), neigiamo poveikio aplinkai reikšmingumą, natūralaus aplinkos atsikūrimo galimybes ir laiką, tačiau nevertinamas anksčiau, tai yra iki žalos aplinkai atsiradimo, nustatytas neigiamas poveikis, atsiradęs dėl konkrečios ūkinės veiklos, kurią nustatyta tvarka leidžia vykdyti įgalios institucijos ir kuri vykdoma nepažeidžiant aplinkos apsaugos reikalavimų. LR Civilinis Kodeksas (Žin. 2000, Nr. 74-2262) 6.249 straipsnis. Žala ir nuostoliai 1. Žala yra asmens turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias		kitiems aplinkos elementams (jų funkcijoms) (AAĮ 32 str.). Pagal AAĮ 32 str. žala aplinkai vertinama ir apskaičiuojama pagal LR aplinkos ministro patvirtintą metodiką. Žalos apskaičiavimo tvarką, kai žala padaroma šiems aplinkos elementams: vandens telkiniams, žemės paviršiui, aplinkos orui, laukinių gyvūnų rūšims ir jų buveinėms, Lietuvos saugomoms rūšims ir jų buveinėms, žuvų ištekliais, augalų nacionaliniams genetiniams ištekliais, laukinei augalijai, gamtiniais kraštovaizdžio kompleksams bei objektams ir miškui reglamentuoja poįstatyminiai teisės aktai. Taigi AAĮ 32 str. pripažįstama, kad žala aplinkai padaryta, jei yra tiesioginis ar netiesioginis neigiamas poveikis palaikomai ar siekiamai išlaikyti rūšių ar buveinių tinkamai apsaugos būklei, taip pat biologinės įvairovės, miškų, kraštovaizdžio, saugomų teritorijų būklei, <...> ir kitiems aplinkos elementams (jų funkcijoms), kai pažeidžiami aplinkos apsaugos reikalavimai. Pagal AAĮ 32 str. pateikiamas nebaigtinis sąrašas aplinkos elementų, kuriems padaryta žala privalo būti atlyginta. Siūlytume apsvarstyti, ar būtų tikslinga žalos atlyginimo apskaičiavimo tvarką reglamentuojančių teisės aktų taikymo sritį išplėsti ir kitiems aukščiau nenurodytiems aplinkos elementams (kaip tai reglamentuojama AAĮ 32 str.).
--------------	--	--	---

	asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Piniginė žalos išraiška yra nuostoliai. Jeigu šalis nuostolių dydžio negali tiksliai įrodyti, tai jų dydį nustato teismas. 6.250 straipsnis. Neturtinė žala 1. Neturtinė žala yra asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo įvertinti pinigais. 2. Neturtinė žala atlyginama tik įstatymų nustatytais atvejais. Neturtinė žala atlyginama visais atvejais, kai ji padaryta dėl nusikaltimo, asmens sveikatai ar dėl asmens gyvybės atėmimo bei kitais įstatymų nustatytais atvejais. Teismas, nustatydamas neturtinės žalos dydį, atsižvelgia į jos pasekmes, šią žalą padariusio asmens kaltę, jo turtinę padėtį, padarytos turtinės žalos dydį bei kitas turinčias reikšmės bylai aplinkybes, taip pat į sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijus. LR aplinkos ministro įsakymas dėl aplinkos atkūrimo priemonių parinkimo bei išankstinio pritarimo gavimo tvarkos aprašo patvirtinimo (2006 m. gegužės 16 d. Nr. D1-228) [...] 4.16. šiame Tvarkos apraše vartojama sąvoka „žala aplinkai“ suprantama taip, kaip ji apibrėžta Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatyme (Žin., 1992, Nr. 5-75); LR aplinkos ministro įsakymas dėl aplinkai padarytos žalos atlyginimo dydžių apskaičiavimo metodikos patvirtinimo (2002 m. rugsėjo 9 d. Nr. 471)		
--	---	--	--

	I. METODIKOS TIKSLAS IR TAIKYMO SRITIS [...] Padarytos žalos atlyginimo dydžiai skaičiuojami, žalai atsiradus dėl ilgalaikės ūkinės veiklos arba dėl vienkartinio (ūmaus) teršimo, kai žala padaroma išmetus teršalus neleistinoje vietoje, neleistinu būdu (be aplinkos apsaugos institucijų išduoto leidimo) arba kitaip užteršus aplinkos komponentus: 1.1. vandens telkinius; 1.2. žemės paviršių ir/ar gilesnius jos sluoksnius; 1.3. aplinkos orą. [...] 3. Šioje Metodikoje nustatyti žalos atlyginimo dydžių skaičiavimo metodai neįvertina žalos, padarytos juridiniams ir fiziniams asmenims, jų turtui arba interesams. Jei dėl padaryto pažeidimo teritorijos (aplinkos komponento) savininkas ar gamtos išteklių naudotojas patiria tam tikrų nuostolių, jis turi teisę reikalauti nuostolių atlyginimo LR civilinio kodekso nustatyta tvarka. LR aplinkos ministro įsakymas dėl laukinių gyvūnų rūšims ir jų buveinėms padarytos žalos apskaičiavimo metodikos patvirtinimo (2010 m. rugpjūčio 12 d. Nr. D1-695) 1. Laukinių gyvūnų rūšims ir jų buveinėms padarytos žalos apskaičiavimo metodika vadovaujama ir joje patvirtinti baziniai tarifai taikomi skaičiuojant fizinių ir juridinių asmenų padarytą žalą, neteisėtais veiksmais sunaikinus ar sužalojus Lietuvos Respublikos teritorijoje ir jos oro erdvėje, Lietuvos Respublikos teritorinėje jūroje, kontinentiniame šelfe ir ekonominėje zonoje Baltijos jūroje gyvenančias, laikinai esančias,		
--	--	--	--

	migracijos ar kitu metu pastebimus ar aptinkamus laukinius gyvūnus ar jų buveines. 2. Padaryta žala laukinių gyvūnų rūšims pasireiškia gyvūnų, jų jauniklių, lervų, lėliukių, vikšrų, varliagyvių ikrų, roplių kiaušinių sunaikinimu ar sužalojimu (sužaloti gyvūnai – gyvi, bet pažeistos, nejudrios, nusilpusios ar kitokios pakitusios būsenos gyvūnai, taip pat pažeistos jų lervos, lėliukės, vikšrai, kiaušiniai). Šioje Metodikoje sužaloti gyvūnai priskiriami prie sunaikintų. LR aplinkos ministro įsakymas dėl Lietuvos saugomoms rūšims ir jų buveinėms padarytos žalos apskaičiavimo metodikos patvirtinimo (2010 m. liepos 15 d. Nr. D1-621) 1. Saugomoms rūšims ir jų buveinėms padarytos žalos apskaičiavimo metodika vadovaujama ir joje patvirtinti baziniai tarifai taikomi skaičiuojant fizinių ir juridinių asmenų padarytą žalą, neteisėtais veiksmais sunaikinus ar sužalojus Lietuvos Respublikos teritorijoje ir jos oro erdvėje, Lietuvos Respublikos teritorinėje jūroje, kontinentiniame šelfe ir ekonominėje zonoje Baltijos jūroje gyvenančias, laikinai esančias, migracijos ar kitu metu pastebimas ar aptinkamas saugomas rūšis ar esančias saugomų rūšių buveines. [...] 3. Padaryta žala saugomoms rūšims pasireiškia augalų, gyvūnų, jų jauniklių, lervų, lėliukių, vikšrų, varliagyvių ikrų, kiaušinių sunaikinimu ar sužalojimu (sužaloti gyvūnai – gyvi, bet pažeistos, nejudrios, nusilpusios ar kitokios pakitusios būsenos gyvūnai, taip pat pažeistos jų lervos, lėliukės, vikšrai, kiaušiniai). Šioje metodikoje sužaloti gyvūnai ir augalai priskiriami prie sunaikintų. LR aplinkos ministro įsakymas dėl		
--	--	--	--

	padarytos žalos žuvų ištekliais apskaičiavimo tvarkos aprašo, padarytos žalos žuvų ištekliais apskaičiavimo bazinių įkainių patvirtinimo ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. birželio 25 d. įsakymo Nr. 320 „dėl hidrobiontams padarytos žalos skaičiavimo metodikos patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios (2009 m. gegužės 21 d. Nr. D1-280) [...] 35. Juridiniai ir fiziniai asmenys, neteisėta veika padarę žalą žuvų ištekliais, privalo atlyginti pagal šį Tvarkos aprašą apskaičiuotą žalą. LR aplinkos ministro įsakymas dėl žalos, padarytos augalų nacionaliniams genetiniams ištekliais bei jų augavietėms, apskaičiavimo tvarkos patvirtinimo (2003 m. liepos 22 d. Nr. 391) 1. Pagal šią Tvarką apskaičiuojama žala, padaryta augalų nacionaliniams genetiniams ištekliais bei jų augavietėms už: 1.1. medžių ir krūmų nukirtimą, kitokį sunaikinimą ar sužalojimą, neleidžiantį jiems augti; 1.2. žemės ūkio kultūrose saugomų augalų sunaikinimą; 1.3. puskrūmių sąžalyno sunaikinimą; 1.4. vaistinių augalų sąžalyno sunaikinimą; 1.5. pievos sunaikinimą; [...] LR aplinkos ministro įsakymas dėl žalos, padarytos laukinei augalijai, apskaičiavimo tvarkos patvirtinimo (2000 m. balandžio 28 d. Nr. 179) [...] 2. Fiziniai ir juridiniai asmenys bei įmonės,		
--	--	--	--

	neturinčios juridinio asmens teisių, neteisėta veika padarę žalą laukinei augalijai, privalo ją atlyginti. Padarytos laukinei augalijai žalos dydis skaičiuojamas pagal šios Tvarkos priede nurodytus fizinių ir juridinių asmenų bei įmonių, neturinčių juridinio asmens teisių, neteisėta veika padarytos laukinei augalijai žalos dydžio skaičiavimo įkainius. LR aplinkos apsaugos ministerijos įsakymas dėl nuostolių, padarytų gamtai sunaikinus arba sužalojus gamtinius kraštovaizdžio kompleksus bei objektus, skaičiavimo metodikos patvirtinimo (1995 m. gruodžio 14 d. Nr. 198) 1. Metodika sudaryta nuostolių, padarytų gamtai, sunaikinus arba sužalojus (pažeidus) gamtinius kraštovaizdžio kompleksus bei objektus, pažeidžiant aplinkos apsaugos teisės normas ir reikalavimus, dydžiui apskaičiuoti. Ji taikoma visiems juridiniams ir fiziniams asmenims. LR Vyriausybės nutarimas dėl fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos žalos aplinkai atlyginimo tvarkos bei fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos žalos miško valdytojų, savininkų ir naudotojų miškui, turtui ar interesams atlyginimo dydžių patvirtinimo (2002 m. balandžio 12 d. Nr. 521) 1. Fiziniai ir juridiniai asmenys, neteisėta veika miškuose padarę žalą aplinkai, privalo ją atlyginti arba, jeigu yra galimybė, atkurti aplinkos objekto būklę. Padarytos aplinkai žalos dydis skaičiuojamas pagal šios tvarkos priede nustatytus fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos aplinkai žalos dydžio skaičiavimo įkainius.		
--	--	--	--

	LR aplinkos ministro įsakymas dėl žalos aplinkai ir kitų nuostolių pripažinimo mažareikšme žala tvarkos aprašo ir mažareikšmės žalos išieškojimo išlaidų apskaičiavimo metodikos patvirtinimo (2006 m. gegužės 16 d. Nr. D1-230) [...] 3. Šiame Tvarkos apraše vartojamos sąvokos: [...] Žala aplinkai – tiesiogiai ar netiesiogiai atsiradęs neigiamas aplinkos ar jos elementų (įskaitant ir saugomas teritorijas, kraštovaizdį, biologinę įvairovę) pokytis arba jų funkcijų, turimų savybių, naudingų aplinkai ar žmonėms (visuomenei), pablogėjimas. LR aplinkos ministro įsakymas dėl aplinkos atkūrimo priemonių parinkimo bei išankstinio pritarimo gavimo tvarkos aprašo patvirtinimo (2006 m. gegužės 16 d. Nr. D1-228) [...] 2. Tvarkos aprašas taikomas, kai: 2.1. padaryta žala, kuri yra susijusi su neigiamu poveikiu palankios saugomos rūšies apsaugos būklės ar palankios buveinių apsaugos būklės siekimui ar šios būklės palaikymui (toliau – Neigiamas poveikis saugomoms rūšims ar buveinėms); 2.2. padaryta žala paviršinio ar požeminio vandens ekologinei, cheminei ir (arba) kiekybinei būklei ir (arba) ekologiniam potencialui; 2.3. padaryta žala žemei, tai yra užteršus žemę, kai teršalai pasklinda žemės paviršiuje, įterpiami į žemę ar po ja (į žemės gelmes); 2.4. padaryta žala kraštovaizdžio būklei (toliau – Žala kraštovaizdžiui). III. REIKŠMINGAS NEIGIAMAS POVEIKIS SAUGOMOMS RŪŠIMS AR		
--	---	--	--

3. <i>Reikšmingas</i> neigiamas poveikis nustatomas remiantis veiksniais, tokiais kaip: a) ilgalaikis ar nuolatinis pokytis, suprantamas kaip pokytis, kuris, natūraliai atsikuriant, per pagrįstą laikotarpį neatitaisomas; b) kokybinių ir kiekybinių pokyčių, kurie neigiamai veikia biologinės įvairovės komponentus, mastas; c) sumažėjusios biologinės įvairovės komponentų galimybės aprūpinti gėrybėmis ir teikti paslaugas; d) neigiamo poveikio žmogaus sveikatai mastas pagal Protokolą.	BUVEINĖMS, PAVIRŠINIAMS VANDENS TELKINIAMS, POŽEMINIO VANDENS TELKINIAMS IR ŽEMEI [...] 6. Neigiamo poveikio saugomoms rūšims ar buveinėms reikšmingumas vertinamas atsižvelgiant į šių saugomų rūšių ar buveinių apsaugos būklę žalos padarymo metu, jų atliekamas funkcijas ir natūralaus atsistatymo galimybę. Reikšmingas neigiamas poveikis nustatomas pagal šiuos išmatuojamus duomenis ir vertinimo kriterijus: 6.1. saugomoms rūšims: 6.1.1. saugomos rūšies populiacijos (individų skaičiaus, jų tankumo) sumažėjimą; 6.1.2. konkrečių individų arba pažeistos teritorijos svarbą saugomos rūšies apsaugai, saugomos rūšies retumą (įvertintą vietos, regiono ir aukštesniu lygiu, įskaitant Europos Bendrijos lygį); 6.1.3. saugomos rūšies galimybę dauginis (pagal šiai saugomai rūšiai arba šiai populiacijai būdingą dinamiką), jos gyvybingumą; 6.1.4. saugomos rūšies, kuriai padaryta žala, galimybę per trumpą laiką be jokio įsikišimo, išskyrus padidintas apsaugos priemones, atsinaujinti iki būklės, kuri dėl saugomos rūšies dinamikos virsta į būseną, tokią pačią arba geresnę už pirminę būklę; 6.2. buveinėms: 6.2.1. buveinės užimamo ploto sumažėjimą; 6.2.2. konkrečių individų arba pažeistos teritorijos svarbą buveinės apsaugai, buveinės retumą (įvertintą vietos, regiono ir aukštesniu lygiu, įskaitant Europos Bendrijos lygį); 6.2.3. buveinės natūralaus atsistatymo galimybę (pagal jos tipinėms rūšims arba jų populiacijoms būdingą dinamiką); 6.2.4. buveinės, kuriai padaryta žala, galimybę per trumpą laiką be jokio įsikišimo, išskyrus padidintas apsaugos priemones, dėl buveinės	<i>I PRIEDAS</i> 2 STRAIPSNIO 1 DALIES A PUNKTE NURODYTI KRITERIJAI Žalos, trukdančios pasiekti arba palaikyti buveinių arba rūšių palankiausių apsaugos būklę, dydis (reikšmingumas) turi būti vertinamas darant nuorodą į apsaugos būklę žalos padarymo metu, į jų sukurtų savybių atliekamas funkcijas ir į natūralaus atsistatymo galimybę. Reikšmingi neigiami pirminės būklės pokyčiai turėtų būti nustatomi pagal išmatuojamus duomenis, tokius kaip: — individų skaičių, jų tankumą arba užimamą teritoriją, — konkrečių individų arba pažeistos teritorijos vaidmenį rūšies arba buveinės apsaugai, rūšies arba buveinės retumą (įvertintą vietos, regiono ir aukštesniame lygyje, taip pat ir Bendrijos lygiu), — rūšies galimybę dauginis (pagal šiai rūšiai arba šiai populiacijai būdingą dinamiką), jos gyvybingumą arba buveinės natūralaus atsistatymo galimybę (pagal jos tipinėms rūšims arba jų populiacijoms būdingą dinamiką), — rūšies arba buveinės, kuriai padaryta žala, galimybę per trumpą laiką be jokio įsikišimo, išskyrus padidintas apsaugos priemones, atsinaujinti iki būklės, kuri dėl rūšies arba buveinės dinamikos virsta į būseną, tokią pačią arba geresnę už pirminę būklę. Jei įrodomas žalos poveikis žmogaus sveikatai, tokia žala priskiriama didelei žalai. Didele žala nelaikoma tokia žala: — neigiami pokyčiai, mažesni už natūralius svyravimus, laikomus normaliais tai rūšiai arba buveinei,	Protokolo 2 str. 3 d. įtvirtintos nuostatos yra visiškai įgyvendintos. Protokole yra įtvirtinti neigiamo poveikio reikšmingumo nustatymo kriterijai (veiksniai). Jei remiantis nurodytais veiksniais neigiamas poveikis aplinkai ar žmogaus sveikatai yra reikšmingas, jis pripažįstamas žala Protokolo prasme ir turi būti taikomos atsakomosios priemonės (Protokolo 5 str.). LR teisės aktai „reikšmingumą“ reglamentuoja detaliau, nei Protokolas, kadangi Protokole nurodomi tik bendri kriterijai, kuriais šalis turi vadovautis nustatydamas, ar neigiamas poveikis aplinkai yra reikšmingas. Tuo tarpu LR vidaus teisės aktuose atspindėti ne tik minėti bendri kriterijai, bet ir konkrečios taisyklės, kaip nustatomas neigiamo poveikio reikšmingumas atskiriems aplinkos elementams.
--	--	--	---

	dinamikos atsinaujinti iki būklės, tokios pačios arba geresnės už pirminę būklę. [...] 8. Žala priskiriama didelei žalai, jeigu įrodomas žalos poveikis žmogaus sveikatai. [...] 9¹. Padarytas neigiamas poveikis paviršiniam vandens telkiniui laikomas reikšmingu, kai tenkinama bent viena iš šių sąlygų: 9¹.1. neigiamas poveikis, padarytas paviršiniam vandens telkiniui, išskirtam pagal 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/60/EB, nustatančią Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus (OL 2004 m. specialusis leidimas, 15 skyrius, 5 tomas, p. 275), ir neigiamas poveikis atitinka šiuos požymius: 9¹.1.1. paviršinio vandens telkinio ekologinė būklė ar ekologinis potencialas pablogėjo bent per 1 klasę arba, jeigu paviršinio vandens telkinio ekologinės būklės ar ekologinio potencialo klasė iki žalą paviršinio vandens telkiniui sukėlusios veikos buvo „labai bloga“ ir vandens kokybės elementų rodiklių vertės pablogėjo dydžiu, viršijančiu verčių intervalą, lygų intervalui tarp „blogos“ ir „labai blogos“ klasės. Paviršinio vandens telkinio ekologinės būklės ar ekologinio potencialo pablogėjimą vertina Aplinkos apsaugos agentūra pagal Paviršinių vandens telkinių būklės nustatymo metodiką, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. balandžio 12 d. įsakymu Nr. D1-210 (Žin., 2007, Nr. 47-1814; 2010, Nr. 29-1363); 9¹.1.2. paviršinio vandens telkinio cheminė būklė pablogėjo tiek, kad nebeatitinka geros cheminės būklės klasės kriterijų. Paviršinio vandens telkinio cheminės būklės pablogėjimą vertina Aplinkos apsaugos agentūra pagal Paviršinių vandens telkinių būklės nustatymo metodiką, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. balandžio 12 d. įsakymu Nr. D1-210 (Žin., 2007, Nr. 47-1814;	— neigiami pokyčiai, susidarantys dėl natūralių priežasčių arba įsikišimo, susijusio su įprastu vietovių tvarkymu, kuris apibūdintas buveinės aprašuose arba tiksliniuose dokumentuose arba kurį prieš tai vykdė savininkai arba subjektai, — žala rūšims arba buveinei, jei nustatyta, kad per trumpą laiką be jokio įsikišimo jos atsinaujins iki pirminės būklės arba iki būklės, kuri vien tik dėl rūšies arba buveinės dinamikos savybių tampa būkle, tapacia arba geresne už pirminę būklę.	
--	--	---	--

	2010, Nr. 29-1363); [...] 9². Neigiamas poveikis požeminio vandens telkiniui laikomas reikšmingu, jeigu jis padarytas požeminio vandens telkiniui, išskirtam pagal 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/60/EB, nustatančią Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus (OL 2004 m. specialusis leidimas, 15 skyrius, 5 tomas, p. 275), ir tenkinama bent viena iš šių sąlygų: 9².1. dėl neigiamą poveikį sukėlusios veikos požeminio vandens telkinyje viršijamos cheminių medžiagų ribinės vertės, nustatytos Cheminėmis medžiagomis užterštų teritorijų tvarkymo aplinkos apsaugos reikalavimuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2008 m. balandžio 30 d. įsakymu Nr. D1-230 (Žin., 2008, Nr. 53-1987). Požeminio vandens telkinyje cheminių medžiagų ribinių verčių vertinimą atlieka Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos (toliau – Lietuvos geologijos tarnyba) Ekogeologinių tyrimų reglamento, patvirtinto Lietuvos geologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos direktoriaus 2008 m. birželio 17 d. įsakymu Nr. 1-104 (Žin., 2008, Nr. 71-2759), nustatyta tvarka; 9².2. dėl neigiamą poveikį sukėlusios veikos požeminio vandens telkinio kiekybinės būklės klasė pasikeitė iš „geros“ į neatitinkančią „geros“ būklės klasę. Požeminio vandens telkinio kiekybinės būklės klasės pasikeitimas vertinamas pagal Vandensaugos tikslų nustatymo tvarką, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. rugsėjo 15 d. įsakymu Nr. 457 (Žin., 2003, Nr. 92-4179), kai požeminio vandens telkinio kiekybinė būklė neatsistato savaime per 1 metus. Šiame punkte nurodyto kriterijaus vertinimą atlieka Lietuvos geologijos tarnyba, vadovaudamasi Ištirtų požeminio vandens (išskyrus pramoninį) išteklių aprobavimo		
--	---	--	--

	tvarka, patvirtinta Lietuvos geologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos direktoriaus 2005 m. rugpjūčio 19 d. įsakymu Nr. 1-101 (Žin., 2005, Nr. 106-3934). 9³. Reikšmingu neigiamu poveikiu žemei laikomas neigiamas poveikis, kai dėl neigiamą poveikį sukėlusios veikos viršijama cheminės medžiagos ribinė vertė dirvožemyje ar grunte, nustatyta Cheminėmis medžiagomis užterštų teritorijų tvarkymo aplinkos apsaugos reikalavimuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2008 m. balandžio 30 d. įsakymu Nr. D1-230 (Žin., 2008, Nr. 53-1987). Cheminių medžiagų ribinių verčių vertinimą dirvožemyje ir grunte atlieka Lietuvos geologijos tarnyba Ekogeologinių tyrimų reglamento nustatyta tvarka.		
c) <i>subjektas</i> – bet kuris asmuo, kurio veikla yra tiesiogiai ar netiesiogiai susijusi su gyvaisiais modifikuotais organizmais, ir kuris atitinkamais nacionalinės teisės apibrėžtais atvejais gali būti, <i>inter alia</i>, leidimo turėtojas, asmuo, pateikiantis gyvuosius modifikuotus organizmus rinkai, juos kuriantis, taip pat jų gamintojas, pranešėjas, eksportuotojas, importuotojas, vežėjas ar tiekėjas;	LR Civilinis Kodeksas (Žin. 2000, Nr. 74-2262) 6.263 straipsnis. Pareiga atlyginti padarytą žalą 2. Žalą, padarytą asmeniui, turtui, o įstatymų numatytais atvejais – ir neturtinę žalą privalo visiškai atlyginti atsakingas asmuo. 3. Įstatymų numatytais atvejais asmuo privalo atlyginti dėl kito asmens veiksmų atsiradusią žalą arba savo valdomų daiktų padarytą žalą. LR aplinkos apsaugos įstatymas (Žin., 1992, Nr. 5-75) 34 straipsnis. Teisinė atsakomybė, ginčų aplinkos apsaugos klausimais nagrinėjimo ir sprendimų priėmimo tvarka Asmenys, pažeidę aplinkos apsaugos	Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/35/EB 2004 m. balandžio 21 d. dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti): 2 straipsnis Apibrėžimai 6. „subjektas“: tai fizinis arba juridinis, privatus arba viešasis asmuo, kuris vykdo arba kontroliuoja profesinę veiklą, arba, jei tai numatyta nacionalinės teisės aktuose, asmuo, kuriam deleguota tokios veiklos techninio vykdymo sprendžiamoji ekonominė galia, įskaitant ir tokios veiklos leidimo arba įgaliojimo turėtoją arba asmenį, registruojantį tokią veiklą arba pranešantį (teikiantį žinias) apie ją;	Protokolo 2 str. 2 d. c p. įtvirtinta nuostata yra visiškai įgyvendinta. Bendrąją taisyklę asmeniui (tiek fiziniam, tiek juridiniam) atlyginti jo veiksmams padarytą žalą įtvirtina LR CK 6.263 str. 2 d. Remiantis LR genetiškai modifikuotų organizmų įstatymo (toliau – GMOĮ) 13 str., už šio įstatymo reikalavimų pažeidimus atsako <i>fiziniai ir juridiniai asmenys</i>. Pagal AAĮ 34 str. už aplinkos apsaugos reikalavimų pažeidimą atsako <i>asmenys</i>. Šios sąvokos visiškai apima Protokolo 2 str. 2 d. c punkte įtvirtintą <i>subjekto</i> sąvoką, todėl jokie papildomi veiksmai įgyvendinimui nėra būtini.

	reikalavimus, atsako pagal Lietuvos Respublikos įstatymus. Ūkio subjektams taikoma civilinė atsakomybė, neatsižvelgiant į jų kaltę, už bet kokią žalą aplinkai arba realią jos grėsmę, atsiradusią dėl jų ūkinės veiklos, išskyrus šiame įstatyme numatytus atvejus. LR genetiškai modifikuotų organizmų įstatymas (Žin. 2001, Nr. 57-1976) 13 straipsnis. Atsakomybė už šio įstatymo pažeidimus Fiziniai ir juridiniai asmenys, pažeidę šio įstatymo reikalavimus, atsako Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka. LR aplinkos ministro įsakymas dėl aplinkai padarytos žalos atlyginimo dydžių apskaičiavimo metodikos patvirtinimo (2002 m. rugsėjo 9 d. Nr. 471) II. Šiame dokumente vartojamos sąvokos: [...] 8. Pažeidėjas – juridinis ar fizinis asmuo, padaręs žalą aplinkos komponentams, išvardytiems 1.1–1.3 punktuose (<i>vandens telkiniams, žemės paviršiui ir/ar gilesniems jos sluoksniams, aplinkos orui</i>), t.y. išmetęs teršalus neleistinomis sąlygomis arba be aplinkos apsaugos institucijų išduoto leidimo, kai toks leidimas būtinas, arba kitaip padaręs žalą aplinkai. LR aplinkos ministro įsakymas dėl aplinkos atkūrimo priemonių parinkimo bei išankstinio pritarimo gavimo tvarkos aprašo patvirtinimo (2006 m. gegužės 16 d. Nr. D1-228) II. SĄVOKOS		
--	---	--	--

	[...] 4.4. ūkio subjektas – vykdančias ar kontroliuojantis ūkinę veiklą fizinis ar juridinis asmuo; Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 1946/2003 2003 m. liepos 15 d. dėl genetiškai modifikuotų organizmų tarpvalstybinio judėjimo 3 straipsnis Sąvokos 12) „eksportuotojas“ — tai bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, kuris pateikia pranešimą arba kurio vardu pranešimas yra pateikiamas, kitaip, asmuo, kuris pranešimo išsiuntimo metu yra sudaręs sutartį su trečiojoje šalyje esančiu gavėju ir turi teisę nuspręsti išsiųsti GMO iš Bendrijos muitų teritorijos. Kai eksporto sutartis nesudaryta ar kai sutarties turėtojas veikia ne savo vardu, lemiamą reikšmę turi teisė nuspręsti išsiųsti GMO iš Bendrijos muitų teritorijos; 13) „importuotojas“ — tai bet kuris Protokolo importo šalies arba šalies, kuri nėra Protokolo šalies, jurisdikcijai priklausančias fizinis ar juridinis asmuo, organizuojantis GMO importą; Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 1830/2003 2003 m. rugsėjo 22 d. dėl genetiškai modifikuotų organizmų ir iš jų pagamintų maisto produktų ir pašarų susekamumo ir ženklinimo ir iš dalies pakeičiantis Direktyvą 2001/18/EB 3 straipsnis Apibrėžimai [...] 5) „operatorius“ – tai fizinis arba juridinis		
--	---	--	--

	asmuo, kuris pateikia produktą į rinką arba gauna produktą, kuris buvo pateiktas į rinką Bendrijoje iš valstybės narės arba trečiosios šalies bet kuriuo gamybos ir platinimo grandinės etapu, tačiau nėra galutinis vartotojas;		
d) <i>atsakomosios priemonės</i> – pagrįsti veiksmai siekiant: i) užkirsti kelią žalai, ją sumažinti, sustabdyti, sušvelninti ar kitu būdu jos išvengti atsižvelgiant į aplinkybes; ii) atkurti biologinę įvairovę, imantis šių pirmumo tvarka nurodytų veiksmų: a) biologinės įvairovės atkūrimas iki pirminės būklės, kokia buvo prieš padarant žalą, ar iki artimiausio tokios būklės atitikmens; ir jei kompetentinga institucija nustato, jog pirminės būklės atkūrimas neįmanomas; b) biologinės įvairovės atkūrimas, <i>inter alia</i>, pakeičiant prarastą biologinę įvairovę kitais biologinės įvairovės komponentais, kurie naudojami tuo pačiu ar kitu tikslu toje pačioje ar atitinkamais atvejais alternatyvioje vietovėje.	LR aplinkos apsaugos įstatymas (Žin., 1992, Nr. 5-75) 1 straipsnis. Pagrindinės sąvokos 19) aplinkos atkūrimo priemonės – bet kurie veiksmai, įskaitant žalą sumažinančias bei laikinas priemonės, kuriomis nustatyta tvarka atkuriamas iki pradinės būklės pažeista aplinka, jos elementai ir (arba) pablogėjusios jų funkcijos arba įgyvendinamos lygiavertės tiems aplinkos elementams ir (arba) jų funkcijoms alternatyvos; 20) prevencinės priemonės – bet kurios priemonės, taikomos reaguojant į įvykį, veikimą ar neveikimą, siekiant išvengti žalos ar kitokio neigiamo poveikio aplinkai ar ją (ji) sumažinti; 32 straipsnis. Žala aplinkai ir aplinkos būklės atkūrimas [...] Gamtos išteklių naudotojai bei asmenys, vykdančys ūkinę veiklą, (toliau – ūkio subjektai) privalo imtis visų būtinų priemonių, kad būtų išvengta žalos aplinkai, žmonių sveikatai ir gyvybei, kitų asmenų turtui bei interesams, o padariusieji žalos privalo atkurti aplinkos būklę, esant galimybei, iki pirminės būklės, buvusios iki žalos aplinkai atsiradimo, ir atlyginti visus nuostolius. Pirminė būklė nustatoma pagal turimą informaciją apie	Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/35/EB 2004 m. balandžio 21 d. dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti): 2 straipsnis Apibrėžimai 10. „prevencinės priemonės“: tai bet kurios priemonės, kurių imamasi reaguojant į įvykį, veiksmą arba neveikimą, dėl kurio iškyla neišvengiama žalos aplinkai grėsmė, siekiant išvengti šios žalos arba ją sumažinti; 11. „ištaisymo priemonės“: tai veiksmas arba veiksmų derinys, taip pat ir švelninančios arba laikinosios priemonės, skirtos atstatyti, atkurti arba pakeisti pažeistus gamtos išteklius ir (arba) pablogėjusias savybes (funkcijas), arba suteikti tokių išteklių arba savybių (funkcijų) lygiavertę alternatyvą, kaip numatyta II priede; 12. „gamtos išteklius“: tai saugomos rūšys arba natūralios buveinės, vanduo ir žemė; 13. „savybės (funkcijos)“ ir „gamtos išteklių savybės (funkcijos)“: tai funkcijos, kurias atlieka gamtos išteklius kito gamtos išteklių arba visuomenės naudai; 14. „pirminė būklė“: tai būklė žalos gamtos ištekliams ar jų savybėms (funkcijoms) atsiradimo metu, kuri būtų buvusi, jei žala aplinkai nebūtų padaryta, kuri įvertinama atsižvelgiant į turimą	Protokolo 2 str. 2 d. d p. nurodyta nuostata įgyvendinta visiškai. LR teisės aktuose įtvirtinta aplinkos atkūrimo priemonių bei prevencinių priemonių samprata bei jų parinkimo bei taikymo procedūra visiškai atitinka Papildomo protokolo nuostatas dėl atsakomųjų priemonių. Nėgana to, LR vidaus teisės aktuose nustatytas reguliavimas yra detalesnis bei atitinka aukštesnius aplinkos apsaugos standartus – išsamiai reglamentuojamas ne tik aplinkos atkūrimo bei prevencinės priemonės, bet ir kompensuojamosios aplinkos atkūrimo priemonės, nustatomos konkrečios taisyklės bei procedūros, kurios taikomos parenkant aplinkos atkūrimo priemones atsiradus žalai atskiriems aplinkos elementams.

	geriausią aplinkos būklę. Aplinkos būklė atkuriamą atgaivinant pažeistą aplinką ar jos elementus arba jų pažeistas funkcijas. Padarius žalą žemei (jos paviršiui ar gelmėms), kaip aplinkos elementams, būtina pašalinti bet kokią neigiamą poveikio žmonių sveikatai pavojų. [...] LR miškų įstatymas (Žin., 1994, Nr. 96-1872) 23 straipsnis. Neteisėta veika padarytos žalos atlyginimas 1. Fiziniai ir juridiniai asmenys, padarę žalos miško valdytojų, savininkų ir naudotojų miškui, kitam turtui ir teisėtiems interesams ar miškui, kaip aplinkos objektui, privalo visiškai ją atlyginti arba, jeigu yra galimybė, atkurti iki pažeidimo buvusią būklę. Nuostolių apskaičiavimo tvarką nustato įstatymai ir kiti teisės aktai. LR Vyriausybės nutarimas dėl fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos žalos aplinkai atlyginimo tvarkos bei fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos žalos miško valdytojų, savininkų ir naudotojų miškui, turtui ar interesams atlyginimo dydžių patvirtinimo (2002 m. balandžio 12 d. Nr. 521) 1. Fiziniai ir juridiniai asmenys, neteisėta veika miškuose padarę žalą aplinkai, privalo ją atlyginti arba, jeigu yra galimybė, atkurti aplinkos objekto būklę. Padarytos aplinkai žalos dydis skaičiuojamas pagal šios tvarkos priede nustatytus fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos aplinkai žalos dydžio skaičiavimo įkainius.	geriausią informaciją; 15. „atstatymas”, taip pat ir „natūralus atsistatymas”: vandens, saugomų rūšių ir natūralių buveinių atveju, – tai pažeistų gamtos išteklių ir (arba) pablogėjusių savybių (funkcijų) sugrąžinimas į pirminę būklę arba, žalos žemei atveju, – tai didelio pavojaus, kad gali būti neigiamas poveikis žmonių sveikatai, panaikinimas; II PRIEDAS ŽALOS APLINKAI IŠTAISYMAS 1. Žalos vandeniui arba saugomoms rūšims ar natūralioms buveinėms ištaisyimas Žala aplinkai, susijusi su vandeniu arba saugomomis rūšimis ar natūraliomis buveinėmis, ištaisoma atkuriant pirminę aplinkos būklę per pirminį, papildomą ir kompensuojamąjį ištaisymą, kai: a) „Pirminis” ištaisyimas – tai žalos ištaisyimo priemonė, sugrąžinanti pažeistus gamtinius išteklius ir (arba) pablogėjusias funkcijas į pirminę būklę arba jos link; b) „Papildomas” ištaisyimas – tai žalos ištaisyimo priemonė, taikoma gamtos ištekliams ir (arba) funkcijoms, kompensuojant tai, jog pirminis žalos ištaisyimas ne pilnai atkuria pažeistus gamtos išteklius ir (arba) funkcijas; c) „Kompensuojamasis” ištaisyimas – tai veiksmas, kurio imamasi kompensuojant gamtos išteklių ir (arba) funkcijų laikinus nuostolius, susidarančius nuo žalos padarymo datos iki tol, kol pasiekiamas visiškas pirminio žalos ištaisyimo poveikis; [...] Jei įvykdžius pirminį žalos ištaisymą neatkuriamą pirminę aplinkos būklę, vykdomas papildomas žalos ištaisyimas. Be to, kompensuojamasis žalos ištaisyimas	
--	--	---	--

	LR aplinkos ministro įsakymas dėl aplinkos atkūrimo priemonių parinkimo bei išankstinio pritarimo gavimo tvarkos aprašo patvirtinimo (2006 m. gegužės 16 d. Nr. D1-228) II. SĄVOKOS [...] 4.3. pirminė būklė – aplinkos elementų ir jų funkcijų būklė, kuri būtų buvusi, jei žala aplinkai nebūtų padaryta, ir kuri nustatoma pagal geriausią turimą informaciją apie aplinkos būklę. IV. APLINKOS ATKŪRIMO PRIEMONIŲ PARINKIMAS, KAI ŽALA PADARYTA VANDENIUI, MIŠKUI, KRAŠTOVAIZDŽIUI BEI SAUGOMOMS RŪŠIMS AR NATŪRALIOMS BUVEINĖMS [...] 10. Žala aplinkai, susijusi su Vandeniu, Mišku, kraštovaizdžiu, Saugomomis rūšimis ar natūraliomis buveinėmis, ištaisoma atkuriant pirminę aplinkos būklę pasirenkant šiuos aplinkos atkūrimo būdus: pirminį, papildomą ir kompensuojamąjį. 11. Aplinkos atkūrimo tikslai: 11.1. pirminio aplinkos atkūrimo – atkurti pažeistų gamtos išteklių ir (arba) funkcijų (savybių) pirminę būklę; 11.2. papildomo aplinkos atkūrimo – atkurti tokį patį gamtos išteklių ir (arba) funkcijų (savybių) lygį, jei reikia ir alternatyvioje vietovėje, panašų į tą, kuris būtų atkurtas, jei būtų buvusi sugrąžinta pažeistos vietovės pirminė būklė; 11.3. kompensuojamojo aplinkos atkūrimo – kompensuoti gamtos išteklių ir (arba) funkcijų (savybių) laikinus (tarpinius) nuostolius iki tokių išteklių ir funkcijų (savybių) atkūrimo.	vykdomas kompensuojant laikinus nuostolius. Žalos aplinkai, susijusios su vandeniu, saugomomis rūšimis arba natūraliomis buveinėmis, ištaisyimas taip pat reiškia, kad turi būti pašalintas neigiamo poveikio žmogaus sveikatai bet koks didesnis pavojus. 1.1. <i>Žalos ištaisyimo tikslai</i> Pirminio žalos ištaisyimo paskirtis 1.1.1. Pirminio žalos ištaisyimo paskirtis – atkurti pažeistų gamtos išteklių ir (arba) funkcijų pirminę būklę. Papildomo žalos ištaisyimo paskirtis 1.1.2. Jei neatkuriamą pažeistų gamtos išteklių ir (arba) funkcijų pirminę būklę, vykdomas papildomas žalos ištaisyimas. Papildomo žalos ištaisyimo paskirtis – suteikti tokį patį gamtos išteklių ir (arba) funkcijų lygį, taip pat ir alternatyvioje vietovėje, jei reikia, panašų į tą, kuris būtų suteiktas tada, jei būtų buvusi sugrąžinta pažeistos vietovės pirminė būklė. Jei įmanoma ir reikia, alternatyvi vietovė turėtų būti geografiškai susijusi su pažeista vietove, atsižvelgiant į gyventojų, kuriems padaryta žala, interesus. Kompensuojamojo žalos ištaisyimo paskirtis 1.1.3. Kompensuojamasis žalos ištaisyimas vykdomas kompensuojant gamtos išteklių ir (arba) funkcijų laikinus nuostolius iki tokių išteklių ir funkcijų atkūrimo. Tokį kompensavimą sudaro saugomų natūralių buveinių ir rūšių arba vandens papildomi pagerinimai arba pažeistoje vietovėje, arba alternatyvioje vietovėje. Į tokį kompensavimą neįeina finansinė kompensacija visuomenės nariams. 1.2. <i>Žalos ištaisyimo priemonių nustatymas</i> Pirminių žalos ištaisyimo priemonių	
--	---	--	--

	12. Taikant pirminį aplinkos atkūrimo būdą, pasirenkamos aplinkos atkūrimo priemonės, kurios sugrąžina pažeistus gamtos išteklius ir (arba) pablogėjusias funkcijas (savybes) į pirminę būklę arba kiek galima artimesnę jai. 13. Papildomos aplinkos atkūrimo priemonės taikomos gamtos ištekliams ir (arba) funkcijoms (savybėms) kompensuojant tai, jog pirminis aplinkos atkūrimo būdas neviseiškai atkuria pažeistus gamtos išteklius ir (arba) funkcijas (savybes). Alternatyvi vietovė turi būti geografiškai susijusi su pažeista vietove, atsižvelgiant į gyventojų, kuriems padaryta žala, interesus. 14. Kompensuojamojo aplinkos atkūrimo priemonės taikomos kompensuojant gamtos išteklių ir (arba) funkcijų (savybių) laikinus (tarpinius) nuostolius, susidarancius nuo žalos padarymo datos iki tol, kol pasiekiamas visiškas pirminio aplinkos atkūrimo poveikis. Tokį kompensavimą sudaro gamtos išteklių papildomi pagerinimai pažeistoje vietovėje arba alternatyvioje vietovėje. 15. Jei įvykdžius pirminį aplinkos atkūrimą neatkurama pirminė aplinkos būklė, vykdomos papildomos aplinkos atkūrimo priemonės. 16. Kompensuojamojo aplinkos atkūrimo priemonės vykdomos kompensuojant laikinus (tarpinius) nuostolius. Šiuo atveju netaikoma finansinė kompensacija asmenims. 17. Atkuriant aplinką turi būti pašalintas bet koks neigiamo poveikio žmogaus sveikatai pavojus. 18. Aplinkos atkūrimo priemonės, pagrįstos naudojant geriausias turimas priemones, vertinamos pagal tokius kriterijus: 18.1. priemonės įtaką visuomenės sveikatai ir saugumui; 18.2. priemonės įgyvendinimo kaštus; 18.3. priemonės sėkmės tikimybę; 18.4. kaip priemonė padės išvengti žalos ateityje ir žalos, kurią gali sukelti minėtos	nustatymas 1.2.1. Nagrinėjamos galimybės, kurias sudaro veiksmai, skirti tiesiogiai atkurti gamtos išteklių ir (arba) funkcijų pagrindinę būseną pagreintu arba natūralaus atsistatymo būdu. Papildomų ir kompensuojamųjų žalos ištaisymo priemonių nustatymas 1.2.2. Nustatant papildomų ir kompensuojamųjų žalos ištaisymo priemonių apimtį, visų pirma nagrinėjami išteklių lygiavertiškumo palyginimo ir funkcijų lygiavertiškumo palyginimo metodai. Pagal minėtus metodus visų pirma nagrinėjami veiksmai, suteikiantys tokios pat rūšies, kokybės ir kiekio gamtos išteklius ir (arba) funkcijas, kaip ir pažeistieji. Jei tai neįmanoma, numatomi alternatyvūs gamtos ištekliai ir (arba) funkcijos. Pavyzdžiui, prastesnę kokybę būtų galima kompensuoti padidinant žalos ištaisymo priemonių kiekį. 1.2.3. Jei neįmanoma panaudoti pirmiausia taikomo išteklių lygiavertiškumo palyginimo arba funkcijų lygiavertiškumo palyginimo metodų, naudojami alternatyvūs vertinimo būdai. Kompetentinga institucija gali nurodyti metodą, pavyzdžiui piniginio vertinimo, kad nustatytų būtiną žalos ištaisymo papildomų ir kompensuojamųjų priemonių apimtį. Jei įmanoma įvertinti prarastus išteklius ir (arba) funkcijas, tačiau per protingą laikotarpį arba už protingą kainą negalima įvertinti išteklių ir (arba) funkcijų pakeitimo, kompetentinga institucija gali parinkti žalos ištaisymo priemones, kurių kaina atitinka apskaičiuotą prarastų gamtos išteklių ir (arba) funkcijų	
--	--	---	--

	priemonės įgyvendinimas; 18.5. kaip priemonė yra naudinga gamtos išteklių ir (arba) funkcijų kiekvienam komponentui; 18.6. kaip pagal kiekvieną priemonę atsižvelgiama į atitinkamas socialines, ekonomines ir kultūrines problemas ir kitus vietovei būdingus atitinkamus veiksniai; 18.7. laikotarpį, per kurį bus faktiškai atkurta pažeista aplinka; 18.8. kiek priemonė padeda atkurti vietovę, kuriai padaryta žala; 18.9. geografinį ryšį su pažeista vietove. 19. Pirminės aplinkos atkūrimo priemonės nustatomos nagrinėjant galimybes, kurios skirtos tiesiogiai atkurti gamtos išteklių ir (arba) funkcijų (savybių) pagrindinę būseną pagreitintu arba natūralaus atsikūrimo būdu. 20. Papildomų ir kompensuojamųjų aplinkos atkūrimo priemonių nustatymas: 20.1. pirmiausia nagrinėjami gamtos išteklių, funkcijų (savybių) lygiavertiškumo palyginimo metodai. Pagal šiuos metodus pirmiausia nagrinėjami veiksmai, suteikiantys tokios pat rūšies, kokybės ir kiekio gamtos išteklius ir (arba) funkcijas (savybes), kaip ir pažeistieji. Jei tai neįmanoma, numatomi alternatyvūs gamtos ištekliai ir (arba) funkcijos (savybės) (pavyzdžiui, prastesnę kokybę galima kompensuoti padidinant aplinkos atkūrimo priemonių kiekį); 20.2. jei neįmanoma panaudoti lygiavertiškumo palyginimo metodų, naudojami alternatyvūs vertinimo būdai. Regiono aplinkos apsaugos departamentas (toliau – RAAD) gali nurodyti metodą, pavyzdžiui piniginio vertinimo, kad nustatytų aplinkos atkūrimo papildomų ir kompensuojamųjų priemonių apimtį. Jei įmanoma įvertinti prarastus išteklius ir (arba) funkcijas (savybes), tačiau per protingą laikotarpį arba už protingą kainą negalima įvertinti išteklių ir (arba) funkcijų (savybių)	piniginę vertę. Papildomos ir kompensuojamosios žalos ištaisymo priemonės turėtų būti parinktos taip, kad jos suteiktų papildomus gamtos išteklius ir (arba) funkcijas atsižvelgiant į žalos ištaisymo priemonių pageidaujamą laiką ir trukmę. Pavyzdžiui, kuo ilgesnis pirminės būklės atkūrimo laikotarpis, tuo daugiau kompensuojamųjų žalos ištaisymo priemonių vykdoma (jei kitos aplinkybės yra tokios pat). 1.3. <i>Žalos ištaisymo galimybių pasirinkimas</i> 1.3.1. Pagrįstos žalos ištaisymo galimybės, naudojant geriausias turimas priemones, turėtų būti vertinamos pagal tokius kriterijus: — kiekvienos galimybės įtaką visuomenės sveikatai ir saugumui, — galimybės įgyvendinimo kaštus, — kiekvienos galimybės sėkmės tikimybę, — tai, kaip kiekviena galimybė padės išvengti žalos ateityje ir papildomos žalos, kurią gali sukelti galimybės įgyvendinimas, — tai, kaip kiekviena galimybė yra naudinga gamtos išteklių ir (arba) funkcijų kiekvienam komponentui, — tai, kaip pagal kiekvieną galimybę atsižvelgiama į atitinkamas socialines, ekonomines ir kultūrines problemas ir kitus vietovei būdingus atitinkamus veiksniai, — laikotarpį, per kurį bus faktiškai atkurta pažeista aplinka, — tiek, kiek kiekviena galimybė padeda atkurti vietovę, kuriai padaryta aplinkos žala, — geografinį ryšį su pažeista vietove. 1.3.2. Vertinant įvairias nustatytas žalos ištaisymo galimybes, gali būti pasirinktos pirminės žalos ištaisymo priemonės, kurios	
--	--	---	--

	pakeitimo, RAAD gali parinkti aplinkos atkūrimo priemonės, kurių kaina atitinka apskaičiuotą prarastų gamtos išteklių ir (arba) funkcijų (savybių) piniginę vertę. 21. Papildomos ir kompensuojamosios aplinkos atkūrimo priemonės parenkamos taip, kad jos numatytų papildomus gamtos išteklius ir (arba) funkcijas (savybes) atsižvelgiant į aplinkos atkūrimo priemonių pageidaujamą laiką ir trukmę. Pavyzdžiui, kuo ilgesnis pirminės būklės atkūrimo laikotarpis, tuo daugiau kompensuojamųjų aplinkos atkūrimo priemonių vykdoma. 22. Vertinant aplinkos atkūrimo galimybes, gali būti pasirinktos pirminės aplinkos atkūrimo priemonės, kurios nevisiškai atkuria pažeisto vandens, Miško, kraštovaizdžio, Saugomos rūšies arba natūralios buveinės pirminę būklę arba kurios atkuria tokią būklę lėčiau. Šios priemonės pasirenkamos, jei gamtos ištekliai ir (arba) funkcijos, numatytos pirminėje vietovėje, yra kompensuojamos didinant papildomus ir kompensuojamuosius veiksmus, skirtus suteikti gamtos išteklių ir (arba) funkcijų lygį, panašų į tą, kuris buvo numatytas. Pavyzdžiui, kai lygiaverčiai gamtos ištekliai ir (arba) funkcijos kitur galėtų būti suteikiamos mažesne kaina. Šios papildomos aplinkos atkūrimo priemonės nustatomos pagal 20 punkte nurodytas papildomų ir kompensuojamųjų aplinkos atkūrimo priemonių nustatymo taisykles. 23. RAAD turi teisę nuspręsti, kad jokios papildomos aplinkos atkūrimo priemonės nebebūtų taikomos, jei jau taikytos aplinkos atkūrimo priemonės užtikrina, kad nebėra didesnio pavojaus, kad bus padarytas neigiamas poveikis žmogaus sveikatai, Vandeniui, Miškui, kraštovaizdžiui, Saugomoms rūšims ar natūralioms buveinėms, ir aplinkos atkūrimo priemonių, kurių reikėtų imtis norint pasiekti pirminę būklę arba panašų lygį, kaštai būtų neproporcingi	nevisiškai atkuria pažeisto vandens arba saugomos rūšies arba natūralios buveinės pirminę būklę arba kurios atkuria tokią būklę lėčiau. Toks sprendimas gali būti priimtas tik tada, jei gamtos ištekliai ir (arba) funkcijos, numatytos pirminėje vietovėje, yra kompensuojami didinant papildomus ir kompensuojamuosius veiksmus, skirtus suteikti gamtos išteklių ir (arba) funkcijų lygį, panašų į tą, kuris buvo numatytas. Tai pavyzdžiui bus tada, kai lygiaverčiai gamtos ištekliai ir (arba) funkcijos kitur galėtų būti suteikiamos mažesne kaina. Šios papildomos žalos ištaisymo priemonės turėtų būti nustatomos pagal 1.2.2. skirsnio taisykles. [...] 2. Žalos žemei ištaisymas Būtinų priemonių imamasi siekiant užtikrinti, kad bent jau teršalai būtų pašalinti, kontroliuojami, sulaikomi arba sumažinami tiek, kad užteršta žemė, atsižvelgiant į jos panaudojimą dabar ir patvirtintą žalos padarymo metu naudojimą ateityje, jau nebekeltų didesnio pavojaus, kad nebebus neigiamo poveikio žmogaus sveikatai. Toks pavojus vertinamas naudojant rizikos įvertinimo procedūras, atsižvelgiant į dirvos savybę ir funkciją, žalingų medžiagų, preparatų organizmų ir mikroorganizmų rūšių ir koncentraciją, jų rizikos bei išsisklaidymo galimybes. Naudojimas nustatomas žalos padarymo metu pagal galiojančius žemės naudojimą reglamentuojančius teisės aktus arba kitus atitinkamus teisės aktus, jei tokių yra. Jei pakeičiamas žemės naudojimas, turi būti imamasi visų būtinų priemonių, kad būtų išvengta neigiamo poveikio žmogaus	
--	--	--	--

	aplinkos gautai naudai, išskyrus įstatymuose numatytus atvejus. V. APLINKOS ATKŪRIMO PRIEMONIŲ PARINKIMAS, KAI ŽALA PADARYTA ŽEMEI 24. Ūkio subjektui padarius žalą Žemei, jis privalo imtis būtinų priemonių siekdamas užtikrinti, kad teršalai būtų sulaikomi ir pašalinti arba sumažinami tiek, kad užteršta Žemė, atsižvelgiant į jos panaudojimą dabar ir patvirtintą žalos padarymo metu naudojimą ateityje, jau nebekeltų didesnio pavojaus, kad nebebus neigiamo poveikio žmogaus sveikatai. Toks pavojus vertinamas naudojant rizikos įvertinimo procedūras, atsižvelgiant į Žemės savybes ir funkcijas, žalingų medžiagų, preparatų, organizmų ir mikroorganizmų rūši ir koncentraciją, jų rizikos bei išsisklaidymo galimybes. 25. Jei pakeičiamas Žemės naudojimas, turi būti imamasi visų būtinų priemonių, kad būtų išvengta neigiamo poveikio žmogaus sveikatai. 26. Nagrinėjama natūralaus atsikūrimo galimybė, kai netaikomas joks žmogaus įsikišimas į aplinkos atkūrimo procesą.	sveikatai. Jei nėra žemės naudojimą reglamentuojančių teisės aktų arba kitų atitinkamų teisės aktų, atitinkamos teritorijos, kurioje padaryta žala, rūši (tipą) lemia konkrečios teritorijos naudojimas, atsižvelgus į jos numatomą plėtrą. Nagrinėjama natūralaus atsistatymo galimybė, tai yra galimybė, pagal kurią netaikomas joks žmogaus įsikišimas į atkūrimo procesą.	
3 straipsnis Taikymo sritis 1. Šis Papildomas protokolas taikomas tokiems atvejams, kai žalą sukelia gyvieji modifikuoti organizmai, kurių kilmė yra susijusi su tarpvalstybiniu judėjimu. Gyvaisiais modifikuotais organizmais laikomi organizmai, kurie skirti: a) tiesiogiai naudoti maistui	LR aplinkos apsaugos įstatymas (Žin., 1992, Nr. 5-75); 2 straipsnis. Įstatymo paskirtis Šis įstatymas reguliuoja visuomeninius santykius aplinkosaugos srityje, nustato pagrindines juridinių bei fizinių asmenų teises ir pareigas išsaugant Lietuvos Respublikai būdingą biologinę įvairovę, ekologines sistemas bei kraštovaizdį, užtikrinant sveiką ir švarią aplinką, racionalų gamtos išteklių naudojimą Lietuvos Respublikoje, jos teritoriniuose vandenyse, kontinentiniame	Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/35/EB 2004 m. balandžio 21 d. dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti) <i>3 straipsnis</i> Taikymo sritis 1. Ši direktyva taikoma: a) aplinkos žalai, kilusiai dėl bet kurios III priede išvardytos profesinės veiklos, ir neišvengiamai tokios žalos grėsmei, kilusiai dėl tokių veiklų;	Protokolo 3 str. yra visiškai įgyvendintas. Galiojantys Lietuvos Respublikos teisės aktai apima Protokolo reglamentuojamą žalos atlyginimą, todėl jokie papildomi veiksmai įgyvendinimui nėra būtini.

ar pašarui arba perdirbti; b) ribotam naudojimui; c) apgalvotai išleisti į aplinką. 2. Tikslinio tarpvalstybinio judėjimo srityje šis Papildomas protokolas taikomas tokiems atvejams, kai žala atsiranda dėl bet kokio leidžiamo šio straipsnio 1 punkte minimų gyvųjų modifikuotų organizmų naudojimo. 3. Šis Papildomas protokolas taip pat taikomas tokiems atvejams, kai žala atsiranda dėl Protokolo 17 straipsnyje minimo netikslinio tarpvalstybinio judėjimo, taip pat, kai žala atsiranda dėl Protokolo 25 straipsnyje minimo neteisėto tarpvalstybinio judėjimo. 4. Šis Papildomas protokolas taip pat taikomas tais atvejais, kai žala atsiranda dėl netikslinio gyvųjų modifikuotų organizmų tarpvalstybinio judėjimo, kuris prasidėjo po to, kai šis Papildomas protokolas įsigaliojo toje Šalyje, į kurios jurisdikcijai priklausančią teritoriją vyko tarpvalstybinis judėjimas. 5. Šis Papildomas protokolas taikomas tais atvejais, kai žala atsiranda kurioje nors iš abiejų Šalių nacionalinei jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje.	šelfe ir ekonominėje zonoje. LR genetiškai modifikuotų organizmų įstatymas (Žin. 2001, Nr. 57-1976) 1 straipsnis. Įstatymo paskirtis ir taikymo sritis 1. Šis įstatymas nustato veiklos, susijusios su genetiškai modifikuotais mikroorganizmais ir organizmais bei genetiškai modifikuotais produktais, sritis, jų valstybinį valdymą ir reguliavimą bei fizinių ir juridinių asmenų, Lietuvos Respublikoje įstatymų nustatyta tvarka įregistruotų užsienio valstybių juridinių asmenų filialų ir kitų padalinių (toliau – fiziniai ir juridiniai asmenys), ribotai naudojančių genetiškai modifikuotus mikroorganizmus arba organizmus, apgalvotai išleidžiančių į aplinką genetiškai modifikuotus organizmus bei juos, kaip produktus ar esančius kituose produktuose, tiekiančių rinkai, teises, pareigas ir atsakomybę. 2. Įstatymas taikomas visiems fiziniams ir juridiniams asmenims, kurie ribotai naudoja genetiškai modifikuotus mikroorganizmus arba organizmus, apgalvotai išleidžia į aplinką genetiškai modifikuotus organizmus ar tiekia rinkai genetiškai modifikuotus organizmus, kaip produktus ar esančius kituose produktuose, ir užsiima kita šio įstatymo numatyta su genetiškai modifikuotais mikroorganizmais, genetiškai modifikuotais organizmais ir genetiškai modifikuotais produktais susijusia veikla Lietuvos Respublikos teritorijoje. LR aplinkos ministro įsakymas dėl aplinkai padarytos žalos atlyginimo dydžių apskaičiavimo metodikos patvirtinimo (2002 m. rugsėjo 9 d. Nr. 471)	b) žalai saugomoms rūšims ir natūralioms buveinėms, kilusiai dėl bet kurios kitos, nei išvardinta III priede, profesinės veiklos, ir neišvengiamai (realiai) tokios žalos grėsmei, kuri iškyla dėl tokių veiklų, kai tik subjektas buvo kaltas ar neatsargus. <i>III PRIEDAS</i> 3 STRAIPSNIO 1 DALYJE NURODYTOS VEIKLOS SRITYS [...] 10. Bet koks ribotas naudojimas, taip pat ir transportavimas, susijęs su 1990 m. balandžio 23 d. Tarybos direktyvoje 90/219/EEB dėl riboto genetiškai modifikuotų mikroorganizmų naudojimo apibrėžtais genetiškai modifikuotais mikroorganizmais. 11. Genetiškai modifikuotų organizmų, apibrėžtų Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2001/18/EB, apgalvotas išleidimas į aplinką, transportavimas ir pateikimas į rinką.	
---	---	---	--

6. Šalys, sprendamos jų nacionalinei jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje padarytos žalos klausimus, gali taikyti pagal savo vidaus teisę nustatytus kriterijus. 7. Nacionalinės teisės aktų, kuriais įgyvendinamas šis Papildomas protokolas, nuostatos taip pat taikomos tais atvejais, kai žala atsiranda dėl gyvųjų modifikuotų organizmų tarpvalstybinio judėjimo iš šalių, kurios nėra Papildomo protokolo Šalys.	I. METODIKOS TIKSLAS IR TAIKymo SRITIS [...] 4. Metodika taikoma visiems juridiniams ir fiziniams asmenims, padariusiems žalą aplinkai Lietuvos teritorijoje, teritoriniuose vandenyse bei išskirtinėje šalies ekonominėje zonoje (jūroje). LR aplinkos ministro įsakymas dėl aplinkos atkūrimo priemonių parinkimo bei išankstinio pritarimo gavimo tvarkos aprašo patvirtinimo (2006 m. gegužės 16 d. Nr. D1-228) I. BENDROSIOS NUOSTATOS [...] 2. Tvarkos aprašas taikomas, kai: 2.1. padaryta žala, kuri yra susijusi su neigiamu poveikiu palankios saugomos rūšies apsaugos būklės ar palankios buveinių apsaugos būklės siekimui ar šios būklės palaikymui (toliau – Neigiamas poveikis saugomoms rūšims ar buveinėms); 2.2. padaryta žala paviršinio ar požeminio vandens ekologinei, cheminei ir (arba) kiekybinei būklei ir (arba) ekologiniam potencialui; 2.3. padaryta žala žemei, tai yra užteršus žemę, kai teršalai pasklinda žemės paviršiuje, įterpiami į žemę ar po ja (į žemės gelmes); 2.4. padaryta žala kraštovaizdžio būklei (toliau – Žala kraštovaizdžiui). 21. Padarius žalą aplinkai neteisėtai iškertant mišką, miškas atkuriamas Lietuvos Respublikos miškų įstatymo (Žin., 1994, Nr. 96-1872; 2001, Nr. 35-1161) nustatyta tvarka. 3. Kai žala aplinkai padaroma ekstremalių situacijų ar įvykių metu, pirmiausia vadovaujamas Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymu (Žin., 1998, Nr. 115-3230) ir		
---	---	--	--

	jį įgyvendinančiais teisės aktais. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 1946/2003 2003 m. liepos 15 d. dėl genetiškai modifikuotų organizmų tarpvalstybinio judėjimo <i>2 straipsnis</i> Taikymo sritis 1. Šis reglamentas taikomas visų GMO, kurie gali turėti neigiamą poveikį biologinės įvairovės apsaugai ir subalansuotam naudojimui, taip pat atsižvelgiant į riziką žmonių sveikatai, tarpvalstybiniam judėjimui. <i>3 straipsnis</i> Sąvokos Šiame reglamente taikomos šios sąvokos: [...] 14) „tarpvalstybinis judėjimas“ — tai iš anksto suplanuotas ar nesuplanuotas GMO judėjimas tarp vienos valstybės, kuri yra arba nėra Protokolo šalis, ir kitos valstybės, kuri yra arba nėra Protokolo šalis, išskyrus iš anksto suplanuotą judėjimą tarp šalių Bendrijos viduje; Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 1830/2003 2003 m. rugsėjo 22 d. dėl genetiškai modifikuotų organizmų ir iš jų pagamintų maisto produktų ir pašarų susekamumo ir ženklinimo ir iš dalies pakeičiantis Direktyvą 2001/18/EB <i>2 straipsnis</i> Taikymo sritis 1. Šis reglamentas visais teikimo į rinką etapais taikomas: a) iš GMO sudarytiems arba jų turintiems produktams, teikiamiems į rinką pagal		
--	--	--	--

	Bendrijos teisės aktus; b) iš GMO pagamintam maistui, teikiamam į rinką pagal Bendrijos teisės aktus; c) iš GMO pagamintiems pašarams, teikiamiems į rinką pagal Bendrijos teisės aktus.		
4 straipsnis Priežastinis ryšys Padarytos žalos ir atitinkamų gyvųjų modifikuotų organizmų priežastinis ryšys nustatomas pagal vidaus teisės reikalavimus.	LR Civilinis Kodeksas (Žin. 2000, Nr. 74-2262) 6.247 straipsnis. Priežastinis ryšys Atlyginami tik tie nuostoliai, kurie susiję su veiksmais (veikimu, neveikimu), nulėmusiais skolininko civilinę atsakomybę tokiu būdu, kad nuostoliai pagal jų ir civilinės atsakomybės prigimtį gali būti laikomi skolininko veiksmų (veikimo, neveikimo) rezultatu.	Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/35/EB 2004 m. balandžio 21 d. dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti) <i>4 straipsnis</i> Išimtys 5. Ši direktyva taikoma tik tai aplinkos žalai arba neišvengiamai tokios žalos grėsmei, kurią sukelia išplitusi tarša, tik tada, jei įmanoma nustatyti priežastinį ryšį šios žalos ir konkrečių subjektų veiklos.	Protokolo 4 str. nuostata yra visiškai įgyvendinta, jokie papildomi veiksmai nėra būtini.
5 straipsnis Atsakomosios priemonės 1. Šalys reikalauja, kad žalos atveju atitinkamas subjektas ar subjektai pagal kompetentingos institucijos reikalavimus: a) nedelsdami informuotų kompetentingą instituciją; b) įvertintų žalą; ir c) imtųsi atitinkamų atsakomųjų priemonių.	LR aplinkos apsaugos įstatymas (Žin., 1992, Nr. 5-75) 32(1) straipsnis. Prevencinių ir aplinkos atkūrimo priemonių taikymas [...] Jeigu žala aplinkai atsirado, ūkio subjektas privalo nedelsdamas apie tai informuoti Aplinkos ministeriją ar jos įgaliotą instituciją ir imtis: 1) visų būtinų veiksmų, užtikrinančių teršalų ir (arba) kitų žalingų veiksmų skubią kontrolę, sulaikymą, pašalinimą ar kitokį valdymą siekiant sumažinti ar išvengti didesnės žalos aplinkai ir neigiamo poveikio žmonių sveikatai ar tolesnio jų pablogėjimo; 2) būtinų aplinkos atkūrimo priemonių pagal	Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/35/EB 2004 m. balandžio 21 d. dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti) <i>5 straipsnis</i> Prevencinė veikla [...] 2. Valstybės narės nustato, kad tada, jei reikia, ir jei nepaisant subjekto taikomų prevencinių priemonių neišvengiama aplinkos žalos grėsmė neišnyksta, subjektai nedelsdami turi pranešti kompetentingai institucijai visus svarbius šios situacijos aspektus. <i>6 straipsnis</i> Žalos ištaisymo (atlyginimo) veikla	Protokolo 5 str. 1 d. įtvirtinta nuostata įgyvendinta visiškai. Pagal Protokolo 5 str. 1 d. b punktą reikalaujama, kad žalos atveju atitinkamas subjektas ne tik informuotų kompetentingą instituciją bei imtųsi aplinkos atkūrimo priemonių, bet ir įvertintų žalą. Galiojantis teisinis reglamentavimas numato, jog žalos dydį įvertina kompetentinga institucija ir toks įvertinimas yra privalomas žalą padariusiam subjektui. Tačiau žalą padaręs subjektas tam tikra prasme atlieka padarytos žalos vertinimą nustatydamas galimas aplinkos atkūrimo priemones ir pasiūlydamas aplinkos atkūrimo priemonių planą. Pastebėtina, kad 2003 m. rugpjūčio 4 d. LR aplinkos ministro įsakymo dėl genetiškai modifikuotų mikroorganizmų riboto naudojimo Lietuvos Respublikoje tvarkos aprašo patvirtinimo (Nr. 413) 45.4 punkte vartojama sąvoka <i>evakuacinės priemonės</i>. Šios sąvokos apibrėžimas minėtame teisės akte nepateikiamas.

	šio straipsnio penktosios dalies nuostatas. [...] Aplinkos atkūrimo priemonės vykdomos tik turint Aplinkos ministerijos ar jos įgaliotos institucijos išankstinį pritarimą. Aplinkos atkūrimo priemonių parinkimo bei išankstinio pritarimo gavimo tvarką nustato aplinkos ministras. LR aplinkos ministro įsakymas dėl genetiškai modifikuotų mikroorganizmų riboto naudojimo Lietuvos Respublikoje tvarkos aprašo patvirtinimo (2003 m. rugpjūčio 4 d. Nr. 413) [...] 45. Nelaimingo atsitikimo metu GMM naudotojas privalo nedelsdamas pranešti Aplinkos ministerijai: 45.1. nelaimingo atsitikimo aplinkybes; 45.2. išleistų GMM tapatybę ir kiekius; 45.3. visą informaciją, būtiną nelaimingo atsitikimo poveikiui gyventojų sveikatai ir aplinkai įvertinti; 45.4. evakuacines priemones, kurių yra imtasi. LR aplinkos ministro įsakymas dėl aplinkos atkūrimo priemonių parinkimo bei išankstinio pritarimo gavimo tvarkos aprašo patvirtinimo (2006 m. gegužės 16 d. Nr. D1-228) [...] 29. Ne vėliau kaip per 7 dienas po žalos atsiradimo arba po ekstremalios situacijos ar įvykio likvidavimo darbų pabaigos, jeigu žala aplinkai buvo padaryta ekstremalios situacijos ar įvykio metu, arba po įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka atliktų kitų veiksmų, užtikrinančių teršalų ir (arba) kitų žalingų veiksmų skubią kontrolę, sulaikymą, pašalinimą ar kitokį valdymą siekiant sumažinti ar išvengti didesnės žalos aplinkai ir neigiamo poveikio žmonių sveikatai ar tolesnio jų pablogėjimo, pabaigos ūkio	1. Jei padaryta žala aplinkai, subjektas nedelsdamas praneša kompetentingai institucijai visus svarbius situacijos aspektus ir imasi: a) visų įgyvendinamų priemonių, kad nedelsdamas kontroliuotų, sustabdytų, pašalintų arba kitaip tvarkytų atitinkamus teršalus ir (arba) kitus žalą sukeliančius veiksnius tam, kad apribotų arba padėtų išvengti tolimesnės žalos aplinkai ir neigiamo poveikio žmonių sveikatai ir tolimesnio savybių (funkcijų) pablogėjimo, ir b) būtinų žalos ištaisymo priemonių pagal 7 straipsnį. <i>7 straipsnis</i> Žalos ištaisymo priemonių nustatymas 1. Subjektai pagal II priedą nustato galimas žalos ištaisymo priemones ir pateikia jas kompetentingai institucijai patvirtinti, jei kompetentinga institucija nesiėmė veiksmų pagal 6 straipsnio 2 dalies e punktą ir 3 dalį.	Sistemiškai analizuojant minėto įsakymo 45 punktą, <i>evakuacinės priemonės</i> turėtų būti suprantamos kaip tokios priemonės, kurių subjektas imasi nelaimingo atsitikimo metu tam, kad būtų sumažinta žala aplinkai arba pašalinama tokios žalos atsiradimo grėsmė. Todėl laikytina, kad šioje nuostatoje vartojama <i>evakuacinių priemonių</i> sąvoka patenka į <i>atsakomųjų priemonių</i> sąvokos apimtį Protokolo prasme.
--	--	---	---

	subjektas privalo kreiptis į RAAD dėl išankstinio pritarimo gavimo ir aplinkos atkūrimo priemonių taikymo. Ūkio subjektas, vadovaudamasis šio Tvarkos aprašo IV ir V skyrių nuostatomis, nustato galimas aplinkos atkūrimo priemones ir raštu pateikia RAAD aplinkos atkūrimo priemonių planą. Jame turi būti nurodyta aplinkos atkūrimo priemonė (-ės), numatyti darbai bei jų vykdymo terminai ir kiti, ūkio subjekto manymu, reikšmingi duomenys. [...] 35¹. Ūkio subjektas privalo tinkamai ir laiku įvykdyti privalomajame nurodytose nurodytas aplinkos atkūrimo priemonių plano priemones. LR aplinkos ministro įsakymas dėl visuomenės informavimo ir dalyvavimo išduodant leidimus genetiškai modifikuotų organizmų naudojimui tvarkos aprašo patvirtinimo (2003 m. birželio 11 d. Nr. 299) [...] 23. GMO ar GMP naudotojas turi, įvykus nelaimingam atsitikimui, kai galimas neigiamas poveikis aplinkai ir/ar žmonių sveikatai, nedelsdamas informuoti Aplinkos ministeriją. Aplinkos ministerija įvertina tokią informaciją ir per visuomenės informavimo priemones praneša visuomenei. LR aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymas (Žin., 2002, Nr. 72-3017) 3 straipsnis. Aplinkos apsaugos kontrolės turinys Siekdamos užtikrinti teisėtumą ir teisėtumą aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimo srityje, aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės institucijos ir pareigūnai: [...]		
--	--	--	--

2. Kompetentinga institucija: a) nustato žalą sukėlusį subjektą; b) įvertina žalą; ir c) nustato, kokių atsakomųjų priemonių subjektas turėtų imtis.	8) esant šiame Įstatyme numatytiems pagrindams, duoda fiziniams ir juridiniams asmenims privalomuosius nurodymus; [...] 10) nustatyta tvarka įvertina aplinkos apsaugos įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimais padarytą žalą aplinkai ir teikia ieškinius dėl jos atlyginimo; 4 straipsnis. Pagrindiniai aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės principai [...] 4) atsakomybės neišvengiamumo principas – aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės institucijos ir pareigūnai turi siekti, kad kiekvienas asmuo, padaręs aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimą, būtų nustatytas, patrauktas atsakomybėn, teisingai ir laiku nubaustas, visiškai atlygintų aplinkai padarytą žalą bei pašalintų pažeidimo sukeltas neigiamas pasekmes; 12 straipsnis. Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų teisės ir pareigos 1. Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai turi šias teises ir pareigas: [...] 6) šio Įstatymo nustatytais atvejais ir nustatyta tvarka duoti privalomuosius nurodymus fiziniams ir juridiniams asmenims; 7) šio Įstatymo nustatytais atvejais ir tvarka sustabdyti fizinių ar juridinių asmenų vykdomą aplinkai kenksmingą veiklą; [...] 15) gavę pranešimą apie aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus, imtis visų priemonių, kad pažeidimas būtų išaiškintas ir nustatyti pažeidėjai, o jei patys to padaryti negali,	5 straipsnis Prevencinė veikla [...] 3. Kompetentinga institucija bet kuriuo metu gali: a) reikalauti, kad subjektas pateiktų informaciją apie bet kokią žalą aplinkai neišvengiamą grėsmę arba įtartinais atvejais, įtarus tokią neišvengiamą grėsmę; b) reikalauti, kad subjektas imtųsi būtinų prevencinių priemonių; c) duoti nurodymus subjektui, kurių jis turi laikytis dėl taikytinų būtinų prevencinių priemonių; arba d) pati imtis būtinų prevencinių priemonių. 6 straipsnis Žalos ištaisymo (atlyginimo) veikla [...] 2. Kompetentinga institucija bet kuriuo metu gali: a) reikalauti, kad subjektas pateiktų papildomą informaciją apie bet kokią	Protokolo 5 str. 2 d. nuostatos įgyvendintos iš dalies. Atkreiptinas dėmesys, kad LR teisės aktuose nėra numatyta, kokius konkrečius metodus bei priemones kompetentinga institucija turėtų taikyti tuo atveju, kai reikia nustatyti, ar žalą aplinkai sukėlė gyvieji modifikuoti organizmai bei užfiksuoti aplinkai padarytą žalą. Siūlytume apsvarstyti galimybę teisės aktuose numatyti tokius metodus bei priemones. Pastebėtina, kad pagal galiojančius teisės aktus kompetentinga institucija įpareigojama reikalauti, kad subjektas informuotų instituciją bei imtųsi atitinkamų aplinkos atkūrimo (prevencinių) priemonių ne tik tuo atveju, kai žala jau yra atsiradusi, bet ir tuomet, kai yra reali grėsmė, kad tokia žala atsiras. Tokiu reglamentavimu užtikrinami aukštesnio lygio aplinkos apsaugos standartai, nei reikalaujama pagal Protokolą.
--	---	---	---

	informuoti kompetentingą valstybės instituciją, kad ši imtųsi priemonių pažeidimui išaiškinti ir pažeidėjui nustatyti; 16) išaiškinę aplinkos apsaugą reglamentuojančių įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimą, kuriuo aplinkai buvo padaryta žala, privalo per 30 dienų pasiūlyti pažeidėjui gera valia atlyginti žalą. Jei pažeidėjas per aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūno nurodytą terminą savanoriškai žalos neatlygina arba ją atlygina nevisiškai, aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnas ne vėliau kaip per 30 dienų nuo šio termino pabaigos privalo pareikšti ieškinį teisme dėl padarytos aplinkai žalos atlyginimo. 20 straipsnis. Privalomojo nurodymo turinys 1. Privalomajame nurodyme turi būti šie duomenys: [...] 4) kokius pažeidimus ar jų pasekmes arba veiksnius, sudarančius sąlygas aplinkos apsaugos įstatymų ir kitų teisės aktų pažeidimams ar žalai aplinkai atsirasti, turi pašalinti asmuo, kuriam duodamas privalomasis nurodymas, arba kokias aplinkos atkūrimo priemones turi įgyvendinti asmuo, kuriam duodamas privalomasis nurodymas, ir per kokius terminus jis tai turi padaryti; [...] LR aplinkos apsaugos įstatymas (Žin., 1992, Nr. 5-75) 8 straipsnis. Valstybės valdžios, valdymo ir kontrolės institucijų pareigos užtikrinant piliečių, suinteresuotos visuomenės, kitų juridinių ir fizinių asmenų teises Valstybės valdžios, valdymo ir kontrolės institucijos pagal savo kompetenciją privalo:	padarytą žalą; b) imtis, reikalauji, kad subjektas imtųsi, arba duoti nurodymus subjektui dėl visų įgyvendinamų priemonių, kad nedelsdamas kontroliuotų, sustabdytų, pašalintų arba kitaip tvarkytų atitinkamus teršalus ir (arba) kitus žalą sukeliančius veiksnius tam, kad apribotų arba padėtų išvengti tolimesnės žalos aplinkai ir neigiamo poveikio žmonių sveikatai ir tolimesnio funkcijų pablogėjimo; c) reikalauji, kad subjektas imtųsi būtinų žalos ištaisymo priemonių; d) duoti subjektui privalomus vykdyti nurodymus, dėl taikytinų būtinų žalos ištaisymo priemonių; arba e) pati imtis būtinų žalos ištaisymo priemonių. 3. Kompetentinga institucija reikalauja, kad subjektas imtųsi žalos ištaisymo priemonių. Jei subjektas nevykdo straipsnio 1 dalyje arba 2 dalies b), c) arba d) punktuose nustatytų įpareigojimų, negali būti nustatytas arba nereikalaujama, kad jis atlygintų išlaidas pagal šią direktyvą, kompetentinga institucija gali, jeigu nėra kitos išeities, imtis šių priemonių pati. <i>7 straipsnis</i> Žalos ištaisymo priemonių nustatymas [...] 2. Kompetentinga institucija nusprendžia, kokių žalos ištaisymo priemonių reikia imtis pagal II priedą ir bendradarbiaudama su atitinkamu subjektu, kaip reikalaujama. <i>11 straipsnis</i> Kompetentinga institucija 1. Valstybės narės paskiria kompetentingą	
--	--	--	--

	[...] 7) užtikrinti, kad būtų atlyginta padaryta žala ar neigiamas poveikis aplinkai, o neteisėta veikla padarę žalą aplinkai kalti asmenys – nubausti; [...] 10) nustatyta tvarka reikalauti, kad atsakingi asmenys imtųsi prevencinių, aplinkos atkūrimo ar kitų aplinkos apsaugos priemonių, taip pat kontroliuotų, kaip vykdomos šios priemonės. 32(1) straipsnis. Prevencinių ir aplinkos atkūrimo priemonių taikymas [...] Aplinkos ministerija arba jos įgaliota institucija bet kuriuo momentu turi teisę ir pareigą: 1) reikalauti, kad ūkio subjektas pateiktų visą informaciją apie bet kurią situaciją, kurios metu atsirado žala aplinkai arba jos grėsmė arba kai įtariama, kad tokia situacija gali atsirasti; 2) reikalauti, kad ūkio subjektas imtųsi būtinų prevencinių ir (arba) aplinkos atkūrimo priemonių; 3) reikalauti iš ūkio subjekto imtis arba duoti atitinkamam subjektui nurodymus dėl visų veiksmų, susijusių su teršalų surinkimu ir (arba) kitokių darančių žalą aplinkai veiksmų pašalinimu, kontrole ar kitokiu jų valdymu, kad būtų išvengta žalos arba sumažinta žala aplinkai ir neigiamas poveikis žmonių sveikatai; 4) duoti ūkio subjektui privalomus vykdyti nurodymus dėl prevencinių ir (arba) aplinkos atkūrimo priemonių taikymo; 5) pati imtis būtinų prevencinių ir (arba) aplinkos atkūrimo priemonių šio straipsnio ketvirtojoje dalyje numatytais atvejais. Jeigu ūkio subjektas nevykdo šiame straipsnyje numatytų pareigų ar neprivalo	instituciją arba institucijas, atsakingas už šioje direktyvoje numatytų pareigų vykdymą. 2. Kompetentingos institucijos pareiga – nustatyti žalą arba žalos neišvengiamą (realią) grėsmę sukėlusį subjektą, įvertinti žalos reikšmingumą ir nustatyti, kokių žalos ištaisymo priemonių reikėtų imtis pagal II priedą. Todėl kompetentinga institucija turi teisę reikalauti, kad atitinkamas subjektas pats atliktų vertinimą ir pateiktų būtiną informaciją ir duomenis.	
--	---	---	--

	atlyginti prevencinių ir (arba) aplinkos atkūrimo priemonių išlaidų arba nėra nustatytas atsakingas už žalą aplinkai asmuo, savivaldybės ir (arba) valstybės įgaliotos institucijos pagal kompetenciją pačios ar per trečiuosius asmenis vykdo būtinas priemones. LR aplinkos ministro įsakymas dėl aplinkos atkūrimo priemonių parinkimo bei išankstinio pritarimo gavimo tvarkos aprašo patvirtinimo (2006 m. gegužės 16 d. Nr. D1-228) [...] 27. Gavęs informaciją apie padarytą žalą aplinkai, RAAD privalo imtis veiksmų nustatyti žalą aplinkai, nustatyti padariusį žalą aplinkai ūkio subjektą, atlikti neigiamo poveikio aplinkai reikšmingumo įvertinimą, nuspręsti, kokios aplinkos atkūrimo priemonės turi būti taikomos, reikalauti, kad ūkio subjektas vykdytų aplinkos atkūrimo priemones, ir kontroliuoti aplinkos atkūrimo priemonių vykdymą. [...] 31. Šio Aprašo 31¹ punkto nustatyta tvarka priėmęs sprendimą dėl aplinkos atkūrimo priemonių taikymo, RAAD privalo reikalauti, kad ūkio subjektas šio Aprašo 29 punkte nustatytais terminais, o jei šie terminai yra pasibaigę iki minėto sprendimo priėmimo – ne vėliau kaip per 7 dienas nuo sprendimo priėmimo, pateiktų RAAD aplinkos atkūrimo priemonių planą. RAAD turi teisę reikalauti, kad ūkio subjektas teiktų kitą informaciją ir duomenis, būtinus šio Aprašo 27 punkte nurodytoms funkcijoms vykdyti. 31¹. Ne ilgiau kaip per 30 dienų nuo informacijos apie padarytą žalą aplinkai gavimo RAAD atlieka neigiamo poveikio aplinkai reikšmingumo įvertinimą. RAAD vadovo motyvuotu sprendimu šis terminas gali būti pratęsiamas tiek, kiek būtina neigiamo		
--	--	--	--

	poveikio aplinkai reikšmingumo įvertinimui atlikti, tačiau ne ilgesniam kaip vienerių metų laikotarpiui nuo informacijos apie padarytą žalą aplinkai gavimo dienos. Šio Aprašo III skyriuje nustatyta tvarka nustatęs, kad padarytas reikšmingas neigiamas poveikis saugomai rūšiai ar buveinei, paviršiniam vandens telkiniui ar požeminio vandens telkiniui, RAAD privalo priimti sprendimą dėl aplinkos atkūrimo priemonių taikymo ir reikalauti, kad būtų taikomos pirminio, papildomo ir kompensuojamojo aplinkos atkūrimo priemonės šio Aprašo IV skyriuje nustatyta tvarka. Šio aprašo III skyriuje nustatyta tvarka nustatęs, kad padarytas reikšmingas neigiamas poveikis žemei, RAAD privalo priimti sprendimą dėl aplinkos atkūrimo priemonių taikymo ir reikalauti, kad būtų taikomos aplinkos atkūrimo priemonės šio aprašo V skyriuje nustatyta tvarka. Kitais atvejais, kai padarytas neigiamas poveikis aplinkai, RAAD įvertina, ar yra galimybė atkurti aplinkos būklę iki pirminės būklės, ir esant tokiai galimybei, priima sprendimą dėl aplinkos atkūrimo priemonių taikymo. RAAD raštu kreipiasi į šio Aprašo III skyriuje nurodytas institucijas dėl neigiamo poveikio aplinkai reikšmingumo vertinimo atlikimo, duomenų ar informacijos pateikimo (atitinkama institucija pateikia prašomą vertinimą, duomenis ar informaciją ne ilgiau kaip per 15 dienų arba institucijos vadovo motyvuotu sprendimu per tokį laikotarpį, kuris yra būtinas atitinkamam vertinimui atlikti, duomenims ar informacijai parengti, tačiau ne ilgiau kaip 10 mėnesių nuo RAAD prašymo gavimo dienos; teisės aktų nustatytais atvejais gali būti taikomi kiti terminai). RAAD taip pat gali raštu kreiptis į kitas įstaigas prie Aplinkos ministerijos ar kitas Aplinkos ministerijos reguliavimo sričiai priskirtas įstaigas dėl duomenų ar informacijos pateikimo (atitinkama institucija pagal savo		
--	--	--	--

	kompetenciją pateikia prašomus duomenis ar informaciją ne ilgiau kaip per 15 dienų arba institucijos vadovo motyvuotu sprendimu per tokį laikotarpį, kuris yra būtinas atitinkamam vertinimui atlikti, duomenims ar informacijai parengti, tačiau ne ilgiau kaip 1 mėnesį nuo RAAD prašymo gavimo dienos; teisės aktų nustatytais atvejais gali būti taikomi kiti terminai). Apie RAAD priimtą sprendimą dėl aplinkos atkūrimo priemonių taikymo RAAD per 5 darbo dienas raštu informuoja padariusį žalą aplinkai ūkio subjektą. [...] 33. RAAD per 7 darbo dienas nuo aplinkos atkūrimo priemonių plano gavimo arba nuo sprendimo dėl aplinkos atkūrimo priemonių taikymo priėmimo dienos, jei šis sprendimas priimamas vėliau, išnagrinėja ir motyvuotu sprendimu pritaria arba atsisako pritarti ūkio subjekto pateiktam aplinkos atkūrimo priemonių planui. RAAD vadovo motyvuotu sprendimu, šis terminas gali būti pratęstas dar 14 dienų. Prireikus RAAD aplinkos atkūrimo priemonių planą teikia derinti suinteresuotoms institucijoms. Sprendimas pritarti ūkio subjekto pateiktam aplinkos atkūrimo priemonių planui įforminamas kaip privalomasis nurodymas Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo (Žin., 2002, Nr. 72-3017) nustatyta tvarka. Šis privalomasis nurodymas pateikiamas ūkio subjektui ir vykdomas Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo nustatyta tvarka. Apie priimtą sprendimą atsisakyti pritarti ūkio subjekto pateiktam aplinkos atkūrimo priemonių planui RAAD per 5 darbo dienas raštu informuoja ūkio subjektą. Ūkio subjektas turi per 7 darbo dienas nuo sprendimo atsisakyti pritarti ūkio subjekto pateiktam aplinkos atkūrimo priemonių planui gavimo dienos pateikti naują aplinkos atkūrimo priemonių planą.		
--	--	--	--

	[...] 35. Kai įvyksta keli žalos aplinkai atvejai ir RAAD negali užtikrinti, jog būtinos aplinkos atkūrimo priemonės būtų taikomos tuo pačiu metu, RAAD turi teisę nuspręsti, kurią žalą aplinkai reikia ištaisyti pirmiausia. Priimdamas tokį sprendimą RAAD atsižvelgia į skirtingų žalos aplinkai atvejų pobūdį, apimtį ir sunkumą ir į natūralaus atsikūrimo galimybę bei į pavojų žmogaus sveikatai. 36. RAAD privalo kontroliuoti, kaip ūkio subjektai vykdo privalomajame nurodyme nurodytas aplinkos atkūrimo priemonių plano priemones. LR aplinkos ministro įsakymas dėl padarytos žalos žuvų ištekliais apskaičiavimo tvarkos aprašo, padarytos žalos žuvų ištekliais apskaičiavimo bazinių įkainių patvirtinimo ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. birželio 25 d. įsakymo nr. 320 „dėl hidrobiontams padarytos žalos skaičiavimo metodikos patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios (2009 m. gegužės 21 d. Nr. D1-280) [...] 5. Padarytą žalą žuvų ištekliais skaičiuoja: 5.1. aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai – juridiniams ar fiziniams asmenims pažeidus žvejybą žuvininkystės vandens telkiniuose, vandens naudojimą ir vandens apsaugą nuo teršimo reglamentuojančius teisės aktus ar kitus aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančius teisės aktus visuose žuvininkystės vandens telkiniuose; 5.2. žuvininkystės kontrolės pareigūnai – juridiniams ar fiziniams asmenims pažeidus verslinę ar specialiąją žvejybą jūrų vandenyse reglamentuojančius teisės aktus, išskyrus žvejybos naudojant kenksmingas, sprogiasias		
--	--	--	--

	ar kitas pavojingas chemines medžiagas atvejus. LR aplinkos ministro įsakymas dėl žalos, padarytos laukinei augalijai, apskaičiavimo tvarkos patvirtinimo (2000 m. balandžio 28 d. Nr. 179) [...] 5. Padarytos žalos dydį apskaičiuoja ir ieškinius dėl fizinių ir juridinių asmenų bei įmonių, neturinčių juridinio asmens teisių, neteisėta veika padarytos laukinei augalijai žalos atlyginimo įstatymų nustatyta tvarka pateikia įstatymų įgalioti pareigūnai bei institucijos. LR aplinkos apsaugos įstatymas (Žin., 1992, Nr. 5-75) 32(1) straipsnis. Prevencinių ir aplinkos atkūrimo priemonių taikymas Esant realiai grėsmei, kad gali atsirasti žala aplinkai, ūkio subjektas privalo nedelsdamas imtis visų būtinų prevencinių priemonių. Jeigu reali žalos aplinkai grėsmė nepašalinama, nepaisant ūkio subjekto taikytų prevencinių priemonių, ūkio subjektas nedelsdamas privalo apie tai informuoti Aplinkos ministeriją arba jos įgaliotą instituciją. LR aplinkos apsaugos įstatymas (Žin., 1992, Nr. 5-75)		
--	--	--	--

3. Jei atitinkama informacija, įskaitant turimą mokslinę arba Biosaugos informacijos centro informaciją, rodo jog yra reali tikimybė, kad laiku nesiėmus priemonių gali atsirasti žala, iš subjekto bus reikalaujama imtis atsakomųjų priemonių, kad tokios žalos būtų išvengta. 4. Kompetentinga institucija gali įgyvendinti atitinkamas atsakomąsias priemones, įskaitant visų pirma tuos atvejus, kai to nepadarė subjektas.	32(1) straipsnis. Prevencinių ir aplinkos atkūrimo priemonių taikymas [...] Aplinkos ministerija arba jos įgaliota institucija bet kuriuo momentu turi teisę ir pareigą: [...] 5) pati imtis būtinų prevencinių ir (arba) aplinkos atkūrimo priemonių šio straipsnio ketvirtojoje dalyje numatytais atvejais. Jeigu ūkio subjektas nevykdo šiame straipsnyje numatytų pareigų ar neprivalo atlyginti prevencinių ir (arba) aplinkos atkūrimo priemonių išlaidų arba nėra nustatytas atsakingas už žalą aplinkai asmuo, savivaldybės ir (arba) valstybės įgalios institucijos pagal kompetenciją pačios ar per trečiuosius asmenis vykdo būtinas priemones. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 1946/2003 2003 m. liepos 15 d. dėl genetiškai modifikuotų organizmų tarpvalstybinio judėjimo IŠ ANKSTO NESUPLANUOTAS TARPTAUTINIS GMO JUDĖJIMAS 14 straipsnis 1. Valstybės narės imasi atitinkamų priemonių siekdamos išvengti iš anksto nesuplanuoto GMO tarpvalstybinio judėjimo. 2. Kai valstybė narė sužino kad įvykis, dėl kurio atsirado išleidimas, galintis sukelti GMO tarpvalstybinį judėjimą, kuris, tikėtina, turės didelį neigiamą poveikį biologinės įvairovės apsaugai ir subalansuotam naudojimui, atsižvelgiant į riziką žmonių sveikatai, priklauso jos jurisdikcijai, ta valstybė narė: a) nedelsdama imasi atitinkamų priemonių, kad informuotų visuomenę, bei nedelsiant informuoja Komisiją, visas kitas valstybes	5 straipsnis Prevencinė veikla 1. Jei žala aplinkai dar nepadaryta, bet yra neišvengiama (reali) grėsmė, kad tokia žala atsirastų, subjektas nedelsdamas imasi būtinų prevencinių priemonių. 2 straipsnis Sąvokų apibrėžimai Šioje direktyvoje taikomi tokie apibrėžimai: [...] 9. „neišvengiama (reali) žalos grėsmė“: tai pakankama tikimybė, kad artimoje ateityje bus padaryta žala aplinkai; 5 straipsnis Prevencinė veikla [...] 4. Kompetentinga institucija reikalauja, kad subjektas imtųsi prevencinių priemonių. Jei subjektas nevykdo straipsnio 1 dalyje arba 3 dalies b) arba c) punktuose nustatytų įsipareigojimų, negali būti nustatytas arba nereikalaujama, kad jis padengtų (atlygintų) išlaidas pagal šią direktyvą, kompetentinga institucija gali pati imtis šių priemonių. 6 straipsnis Žalos ištaisymo (atlyginimo) veikla	Protokolo 5 str. 3 d. įtvirtinta nuostata yra visiškai įgyvendinta, jokie papildomi veiksmai nėra būtini. Pastebėtina, kad Protokolo 5 str. 3 d. įtvirtinta pareiga reikalauti iš subjekto imtis atsakomųjų priemonių, kad žalos būtų išvengta. Tai turi būti daroma gavus bet kokią informaciją (įskaitant turimą mokslinę arba informaciją iš Biosaugos informacijos centro), kuri rodo, jog yra reali tikimybė, kad laiku nesiėmus priemonių gali atsirasti žala. AAĮ 32(1) straipsnyje įtvirtinta nuostata visiškai atitinka minėtą Protokolo normą, kadangi joje taip pat nurodoma, kad: (i) ūkio subjektas privalo nedelsdamas imtis visų būtinų prevencinių priemonių, kurios atitinka Protokolo 5 str. 3 d. minimas atsakomąsias priemones, kurių imamasi, kad žalos būtų išvengta; (ii) tai turi būti daroma esant realiai grėsmei, kad gali atsirasti žala aplinkai, kas atitinka reikalavimą imtis priemonių esant bet kokiai informacijai apie realią žalos atsiradimo tikimybę. Protokolo 5str. 4 d. įtvirtinta nuostata yra visiškai įgyvendinta, jokie papildomi veiksmai nėra būtini. Pastebėtina, kad pagal galiojančius teisės aktus kompetentinga institucija turi pareigą imtis atitinkamų atsakomųjų priemonių ne tik tuo atveju, kai žala jau yra atsiradusi, bet ir tuomet, kai yra reali grėsmė, kad tokia žala atsirastų. Tokiu reglamentavimu užtikrinami aukštesnio lygio aplinkos apsaugos standartai, nei reikalaujama pagal Protokolą, kadangi pagal Protokolo 5 str. 4 dalyje įtvirtintą nuostatą kompetentinga institucija turi teisę, tačiau ne pareigą imtis atsakomųjų priemonių.
--	---	--	---

5. Kompetentinga institucija turi teisę iš subjekto susigražinti su žalos vertinimu ir tokių atitinkamų atsakomųjų priemonių įgyvendinimu tiesiogiai susijusias ir nenumatytas išlaidas ir sąnaudas. Šalys pagal savo nacionalinę teisę gali nustatyti atvejus, kai iš subjekto nebus reikalaujama padengti sąnaudų ir išlaidų.	nares, valstybes, kurios paveiktos arba gali būti paveiktos, Biosaugos informacijos rinkimo, apdorojimo ir skleidimo centrą ir, tam tikrais atvejais, atitinkamas tarptautines organizacijas; b) nedelsiant surengia konsultacijas su valstybėmis, kurios paveiktos arba gali būti paveiktos, kad jos galėtų nustatyti, kokių atsakomųjų priemonių reikia imtis, ir imtųsi būtinų veiksmų, įskaitant padarinių likvidavimo priemones, siekdamos sumažinti bet koki neigiamą poveikį. 32(2) straipsnis. Išlaidų atlyginimas Visas prevencinių ir (arba) aplinkos atkūrimo priemonių išlaidas atlygina ūkio subjektas, padaręs žalą aplinkai arba sukėlęs realią jos grėsmę, net ir tais atvejais, kai atitinkamas priemonės vykdė savivaldybės arba valstybės įgaliotos institucijos (pačios ar per trečiuosius asmenis). Ūkio subjektas neprivalo atlyginti prevencinių ir (arba) aplinkos atkūrimo priemonių išlaidų tik tuo atveju, jeigu žala aplinkai arba jos reali grėsmė atsirado dėl nenugalimos jėgos, taip pat jeigu jis įrodo, kad žala aplinkai ar reali jos grėsmė atsirado: 1) dėl trečiojo asmens veiksmų (veikimo, neveikimo), nors visos atitinkamos saugumo priemonės buvo taikytos; 2) tiksliai vykdant įstatymų įgaliotos institucijos privalomą nurodymą, išskyrus nurodymą dėl teršimo ar įvykio, kurį sukėlė paties ūkio subjekto veikla (veikimas, neveikimas). Ūkio subjekto išlaidas vykdant prevencines ir (arba) aplinkos atkūrimo priemones šio straipsnio antrojoje dalyje numatytais atvejais atlygina asmenys, padarę žalos aplinkai, o jeigu šių asmenų nustatyti neįmanoma, – valstybės ar savivaldybių institucijos.	3. Kompetentinga institucija reikalauja, kad subjektas imtųsi žalos ištaisymo priemonių. Jei subjektas nevykdo straipsnio 1 dalyje arba 2 dalies b), c) arba d) punktuose nustatytų įpareigojimų, negali būti nustatytas arba nereikalaujama, kad jis atlygintų išlaidas pagal šią direktyvą, kompetentinga institucija gali, jeigu nėra kitos išeities, imtis šių priemonių pati. <i>8 straipsnis</i> Žalos prevencijos ir ištaisymo (atlyginimo) išlaidos 1. Subjektas padengia pagal šią direktyvą taikytų žalos prevencijos ir ištaisymo (atlyginimo) veiksmų išlaidas. 2. Pagal straipsnio 3 ir 4 dalis kompetentinga institucija, <i>inter alia</i>, pasinaudodama turto užstatu arba subjekto, sukėlusio žalą arba neišvengiamą (realią) žalos grėsmę, kitomis atitinkamomis garantijomis, susigražina išlaidas, kurias ji patyrė dėl žalos prevencijos ar ištaisymo veiksmų, taikytų pagal šią direktyvą. Tačiau kompetentinga institucija gali nuspręsti nesusigražinti visų išlaidų, jei su tokiu susigražinimu susijusios reikalingos išlaidos viršytų susigražintiną sumą arba, jei subjektas negali būti nustatytas. 3. Subjekto nereikalaujama padengti pagal šią direktyvą taikytų žalos prevencijos arba ištaisymo veiksmų išlaidų, jei jis gali įrodyti, kad žalą aplinkai arba neišvengiamą (realią) tokios žalos grėsmę sukėlė: a) trečioji šalis, ir ji atsirado nepaisant to, kad buvo taikytos reikiamos saugumo priemonės; arba b) valdžios institucijos privalomo įsakymo arba nurodymo laikymasis, išskyrus	Protokolo 5 str. 5 d. įtvirtinta nuostata yra visiškai įgyvendinta, jokie papildomi veiksmai nėra būtini. Atkreiptinas dėmesys, kad AAĮ išlaidų sąvoka nėra pateikta. Atsižvelgiant į tai, kad AAĮ yra Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2004/35/EB (2004 m. balandžio 21 d.) dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti) (toliau – Direktyva) įgyvendinantis nacionalinės teisės aktas, aiškinant išlaidų sąvoką reikėtų remtis, be kita ko, ir Direktyvos 2 str. 16 p. Pagal šį punktą <i>išlaidos</i> yra suprantamos plačiai ir, <i>inter alia</i>, apima išlaidas, atsiradusias įvertinant žalą aplinkai, neišvengiamą (realią) tokios žalos grėsmę, veiksmų, taip pat administracinių, teisinių, alternatyvas, bei vykdymo išlaidas duomenų rinkimo išlaidas ir kitas bendrąsias išlaidas, stebėjimo ir priežiūros išlaidas.
--	--	---	--

	LR miškų įstatymas (Žin., 1994, Nr. 96-1872) 21 straipsnis. Miško apsauga nuo taršos Miško apsaugą nuo taršos, leistiną taršą ir žalos miškams atlyginimą nustato Aplinkos apsaugos įstatymas ir kiti teisės aktai. Žuvę ar pažeisti miškai turi būti atkuriami kaltininkų lėšomis, o jei kaltininkai nenustatyti, – valstybės, miško valdytojų ir savininkų bei kitomis lėšomis. 23 straipsnis. Neteisėta veika padarytos žalos atlyginimas 1. Fiziniai ir juridiniai asmenys, padarę žalos miško valdytojų, savininkų ir naudotojų miškui, kitam turtui ir teisėtiems interesams ar miškui, kaip aplinkos objektui, privalo visiškai ją atlyginti arba, jeigu yra galimybė, atkurti iki pažeidimo buvusią būklę. Nuostolių apskaičiavimo tvarką nustato įstatymai ir kiti teisės aktai. LR Vyriausybės nutarimas dėl fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos žalos aplinkai atlyginimo tvarkos bei fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos žalos miško valdytojų, savininkų ir naudotojų miškui, turtui ar interesams atlyginimo dydžių patvirtinimo (2002 m. balandžio 12 d. Nr. 521) 1. Fiziniai ir juridiniai asmenys, neteisėta veika miškuose padarę žalą aplinkai, privalo ją atlyginti arba, jeigu yra galimybė, atkurti aplinkos objekto būklę. Padarytos aplinkai žalos dydis skaičiuojamas pagal šios tvarkos priede nustatytus fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos aplinkai	įsakymą arba nurodymą, priimtą dėl emisijos arba įvykio, kurį sukėlė paties subjekto veikla. Tokiais atvejais valstybės narės imasi būtinų priemonių, kad sudarytų subjektui galimybę susigrąžinti patirtas išlaidas. 4. valstybės narės gali leisti subjektui nepadengti pagal šią direktyvą vykdomų žalos jos ištaisymo veiksmų išlaidų, jei jis įrodo, kad jis nekaltas arba nebuvo aplaidus ir, kad žalą aplinkai sukėlė: a) emisija arba įvykis, kuris yra aiškiai leidžiamas ir atitinka visas sąlygas leidimo, suteikto pagal taikomas nacionalinės teisės aktus ir reglamentus, įgyvendinančius III priede nurodytas Bendrijos priimtas įstatymines priemones, taikomas emisijos arba įvykio metu; b) emisija arba veikla, arba bet koks produkto naudojimas veikloje, jei subjektas įrodo, kad tokia veikla negalėjo padaryti žalos aplinkai, atsižvelgiant į mokslines ir technines žinias tada, kai įvyko emisija arba veikla. 5. Priemonės, kurių kompetentinga institucija imasi pagal 5 straipsnio 3 ir 4 dalis ir 6 straipsnio 2 ir 3 dalis, nesumažina atitinkamo subjekto atsakomybės pagal šią direktyvą ir nepažeidžia Sutarties 87 ir 88 straipsnių. <i>2 straipsnis</i> Sąvokų apibrėžimai Šioje direktyvoje taikomi tokie apibrėžimai: 16. „išlaidos”: tai išlaidos, kurias pateisina poreikis užtikrinti tinkamą ir veiksmingą šios direktyvos įgyvendinimą, įskaitant išlaidas, įvertinant žalą aplinkai, neišvengiamą (realią) tokios žalos grėsmę, veiksmų, taip pat administracinių, teisinių,	
--	--	--	--

6. Kompetentingos institucijos sprendimai reikalauti, kad subjektas imtųsi atsakomųjų priemonių turėtų būti motyvuoti. Subjektas turi būti informuotas apie tokius sprendimus. Nacionalinės teisės aktuose turi būti nustatytos teisių gynimo priemonės, įskaitant galimybę tokius sprendimus peržiūrėti administracine arba teismine tvarka. Kompetentinga institucija, laikydamasi nacionalinės teisės reikalavimų, subjektą informuoja apie tokias teisių gynimo priemones. Kreipimasis dėl teisių gynimo kompetentingai institucijai nekliudo atitinkamomis aplinkybėmis imtis atsakomųjų priemonių, jei vidaus teisės normose nenustatoma kitaip.	žalos dydžio skaičiavimo įkainius. LR viešojo administravimo įstatymas (Žin., 2006, Nr. 77-29750) 8 straipsnis. Individualaus administracinio akto bendrieji reikalavimai ir pranešimas apie individualaus administracinio akto priėmimą 1. Individualus administracinis aktas turi būti pagrįstas objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis, o taikomos poveikio priemonės turi būti motyvuotos. 2. Individualiame administraciniame akte turi būti aiškiai suformuluotos nustatytos arba suteikiamos teisės ir pareigos ir nurodyta akto apskundimo tvarka. [...] 4. Kiekvienam asmeniui, kuriam individualus administracinis aktas yra skirtas arba kurio teisėms ir pareigoms šis individualus administracinis aktas turi tiesioginį poveikį, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo šio akto priėmimo raštu pranešama apie individualaus administracinio akto priėmimą, kartu pridedant individualaus administracinio akto teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintą kopiją, jeigu kiti įstatymai nenustato kitaip. LR aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymas (Žin., 2002, Nr. 72-3017) 20 straipsnis. Privalomojo nurodymo turinys 1. Privalomajame nurodyme turi būti šie duomenys: [...] 5) privalomojo nurodymo apskundimo tvarka. [...]	alternatyvas, bei vykdymo išlaidas duomenų rinkimo išlaidas ir kitas bendrąsias išlaidas, stebėjimo ir priežiūros išlaidas. <i>11 straipsnis</i> Kompetentinga institucija 4. Bet kokiame pagal šią direktyvą priimtame sprendime, nustatančiame žalos prevencijos arba jos ištaisymo priemones, nurodomos tikslūs pagrindas, kuriuo jis yra grindžiamas. Apie tokį sprendimą nedelsiant pranešama atitinkamam subjektui, kuris tuo pačiu metu informuojamas apie jam priklausančius teisinius teisės gynimo būdus pagal atitinkamoje valstybėje narėje galiojančius įstatymus ir apie terminus, taikomus tokiems gynimo būdams.	Protokolo 5 str. 6 d. įtvirtinta nuostata yra visiškai įgyvendinta, jokie papildomi veiksmai nėra būtini.
---	--	---	--

	2. Privalomasis nurodymas pateikiamas pasirašyti ir įteikiamas juridinio asmens atstovui ar fiziniam asmeniui, kuriam šis nurodymas duodamas. Jeigu juridinio asmens atstovas ar fizinis asmuo atsisako pasirašyti, tai įrašoma privalomajame nurodyme ir šis išsiunčiamas jiems registruotu laišku. LR aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymas (Žin., 2002, Nr. 72-3017) 23 straipsnis. Privalomojo nurodymo apskundimas 1. Privalomąjį nurodymą gali apskusti asmuo, dėl kurio jis priimtas, arba jo įgaliotas atstovas. 2. Privalomasis nurodymas per 10 dienų nuo jo įteikimo gali būti skundžiamas aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančios institucijos, kurios pareigūnas davė privalomąjį nurodymą, vadovui. 3. Jeigu privalomąjį nurodymą davė regiono aplinkos apsaugos departamento vadovas, privalomasis nurodymas per šio straipsnio 2 dalyje nustatytą terminą skundžiamas regiono aplinkos apsaugos departamento aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės priežiūrą atliekančiai institucijai. 4. Skundas dėl privalomojo nurodymo turi būti išnagrinėtas per 5 darbo dienas. [...] 7. Aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančios institucijos vadovo (aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės priežiūrą atliekančios institucijos) sprendimas įstatymų nustatyta tvarka gali būti skundžiamas teismui. 8. Jeigu privalomąjį nurodymą davė šio Įstatymo 6 straipsnyje nurodytos Aplinkos ministerijos įgaliotos institucijos vadovas, privalomasis nurodymas įstatymų nustatyta tvarka gali būti skundžiamas teismui.		
--	---	--	--

	54 straipsnis. Fizinių ir juridinių asmenų teisės ir pareigos 1. Fiziniai ir juridiniai asmenys įstatymų nustatyta tvarka turi teisę apskūsti aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančių institucijų bei pareigūnų veiksmus (neveikimą). LR administracinių bylų teisenos įstatymas (Žin., 2000, Nr. 85-2566) 5 straipsnis. Teisė kreiptis gynybos į teismą 1. Kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas. 22 straipsnis. Teisė paduoti skundą (prašymą) 1. Skundą (prašymą) dėl viešojo administravimo subjekto priimto administracinio akto ar veiksmo (neveikimo) turi teisę paduoti asmenys, taip pat kiti viešojo administravimo subjektai, įskaitant valstybės ir savivaldybių viešojo administravimo tarnautojus, pareigūnus ir įstaigų vadovus, kai jie mano, kad jų teisės ar įstatymų saugomi interesai yra pažeisti. [...] 3. Įstatymo numatytais atvejais skundas (prašymas) pirmiausia turi būti paduodamas administracinių ginčų komisijai ar kitai išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijai, po to skundas gali būti paduodamas ir administraciniam teismui. LR aplinkos ministro įsakymas dėl aplinkos atkūrimo priemonių parinkimo bei išankstinio pritarimo gavimo tvarkos aprašo patvirtinimo (2006 m. gegužės 16 d.		
--	--	--	--

	Nr. D1-228) [...] 30¹. <...> Apie RAAD priimtą sprendimą dėl aplinkos atkūrimo priemonių taikymo RAAD per 5 darbo dienas raštu informuoja padariusį žalą aplinkai ūkio subjektą. 33. RAAD per 7 darbo dienas nuo aplinkos atkūrimo priemonių plano gavimo arba nuo sprendimo dėl aplinkos atkūrimo priemonių taikymo priėmimo dienos, jei šis sprendimas priimamas vėliau, išnagrinėja ir motyvuotu sprendimu pritaria arba atsisako pritarti ūkio subjekto pateiktam aplinkos atkūrimo priemonių planui. RAAD vadovo motyvuotu sprendimu, šis terminas gali būti pratęstas dar 14 dienų. Prireikus RAAD aplinkos atkūrimo priemonių planą teikia derinti suinteresuotoms institucijoms. Sprendimas pritarti ūkio subjekto pateiktam aplinkos atkūrimo priemonių planui įforminamas kaip privalomasis nurodymas Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo (Žin., 2002, Nr. 72-3017) nustatyta tvarka. Šis privalomasis nurodymas pateikiamas ūkio subjektui ir vykdomas Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo nustatyta tvarka. Apie priimtą sprendimą atsisakyti pritarti ūkio subjekto pateiktam aplinkos atkūrimo priemonių planui RAAD per 5 darbo dienas raštu informuoja ūkio subjektą. Ūkio subjektas turi per 7 darbo dienas nuo sprendimo atsisakyti pritarti ūkio subjekto pateiktam aplinkos atkūrimo priemonių planui gavimo dienos pateikti naują aplinkos atkūrimo priemonių planą. [...] 36¹. Ūkio subjektui įvykdžius privalomajame nurodyme nurodytas aplinkos atkūrimo priemonių plano priemones, RAAD įvertina, ar pasiekti aplinkos atkūrimo pagal šį Tvarkos aprašą tikslai, ir prireikus priima sprendimą		
--	--	--	--

7. Įgyvendindamos šį straipsnį ir siekdamos nustatyti konkrečias atsakomasias priemones, kurių kompetentinga institucija reikalauja ar pati jas taiko, Šalys gali prireikus įvertinti, ar atsakomųjų priemonių klausimas jau yra nagrinėjamas pagal nacionalinę civilinės atsakomybės teisę. 8. Atsakomosios priemonės įgyvendinamos pagal nacionalinės teisės reikalavimus.	dėl papildomo aplinkos atkūrimo priemonių plano rengimo. Apie priimtą sprendimą RAAD per 5 darbo dienas raštu informuoja ūkio subjektą. Ne vėliau kaip per 7 darbo dienas nuo sprendimo gavimo dienos ūkio subjektas privalo pateikti RAAD papildomą aplinkos atkūrimo priemonių planą. Šis planas derinamas, sprendimas pritarti planui ar atsisakyti pritarti planui priimamas, sprendimas pritarti ūkio subjekto pateiktam aplinkos atkūrimo priemonių planui įforminamas, privalomajame nurodyme nurodytos aplinkos atkūrimo priemonių plano priemonės vykdomos ir jų vykdymas kontroliuojamas šio Aprašo 29, 32, 33, 34, 351, 36 punktuose nustatyta tvarka.		Protokolo 5 str. 7 d. yra visiškai įgyvendinta, kadangi atsakomųjų priemonių klausimas jau yra nagrinėjamas pagal nacionalinę civilinės atsakomybės teisę. Protokolo 5 str. 8 d. yra įtvirtinta bendro pobūdžio nuostata, kad atsakomosios priemonės įgyvendinamos pagal valstybės vidaus teisės taisykles. Šios nuostatos įgyvendinimui jokie papildomi veiksmai nėra būtini.
6 straipsnis Išimty 1. Šalys pagal savo nacionalinę teisę gali nustatyti šiuos išimčių	LR Civilinis Kodeksas (Žin. 2000, Nr. 74-2262) 6.253 straipsnis. Civilinės atsakomybės netaikymas ir atleidimas nuo civilinės atsakomybės	Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/35/EB 2004 m. balandžio 21 d. dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti)	Protokolo 6 str. įtvirtintos nuostatos yra įgyvendintos nurodytuose Lietuvos Respublikos bei Europos Sąjungos teisės aktuose, todėl jokie papildomi veiksmai nėra būtini.

atvejus, kai: a) susiklosto nenumatytos ar nenugalimos jėgos aplinkybės; ir b) prasideda karas ar pilietiniai neramumai. 2. Šalys savo nuožiūra pagal nacionalinę teisę gali nustatyti ir kitas išimtis ar švelninančias sąlygas.	1. Civilinė atsakomybė netaikoma, taip pat asmuo gali būti visiškai ar iš dalies atleistas nuo civilinės atsakomybės šiais pagrindais: dėl nenugalimos jėgos, valstybės veiksmų, trečiojo asmens veiksmų, nukentėjusio asmens veiksmų, būtinojo reikalingumo, būtiniosios ginties, savigynos. LR aplinkos apsaugos įstatymas (Žin., 1992, Nr. 5-75) 33 straipsnis. Ieškiniai dėl žalos atlyginimo [...] Žala aplinkai ir kiti nuostoliai gali būti pripažinti kaip mažareikšmė žala ir neišieškomi, jeigu žala aplinkai yra nedidelė ir jos išieškojimo išlaidos didesnės už išieškomą sumą. Žalos aplinkai ir kitų nuostolių pripažinimo mažareikšme žala tvarką, mažareikšmės žalos išieškojimo išlaidų apskaičiavimo metodiką nustato aplinkos ministras, suderinęs su finansų ministru. LR aplinkos ministro įsakymas dėl žalos aplinkai ir kitų nuostolių pripažinimo mažareikšme žala tvarkos aprašo ir mažareikšmės žalos išieškojimo išlaidų apskaičiavimo metodikos patvirtinimo (2006 m. gegužės 16 d. Nr. D1-230) [...] 3. Šiame Tvarkos apraše vartojamos sąvokos: [...] Mažareikšmė žala – žala aplinkai ir (ar) kiti nuostoliai, kuriuos išieškoti institucijai ekonomiškai nenaudinga, nes išieškojimo išlaidos didesnės už pažeidėjo skolą. [...] 4. Žala aplinkai ir (ar) kiti nuostoliai pripažįstami mažareikšme žala, kurią išieškoti	<i>4 straipsnis</i> Išimties 1. Ši direktyva netaikoma aplinkos žalai arba tokios žalos neišvengiamai grėsmei, kurią sukelia: a) ginkluotas konfliktas, karo veiksmai, pilietinis karas arba maištas; b) nepaprastas, neišvengiamas ir nenugalimas gamtos reiškiny. [...] 6. Ši direktyva netaikoma veikloms, kurių pagrindinė paskirtis – tarnauti krašto apsaugai arba tarptautiniam saugumui, nei veikloms, kurių vienintelė paskirtis – apsaugoti nuo stichinių nelaimių. II PRIEDAS ŽALOS APLINKAI IŠTAISYMAS 1.3.3. Nepaisant 1.3.2. skirsnyje nustatytų taisyklių ir pagal 7 straipsnio 3 dalį, kompetentinga institucija turi teisę nuspręsti, kad jokios papildomos žalos ištaisymo priemonės nebebūtų taikomos, jei: a) jau taikytos žalos ištaisymo priemonės užtikrina, kad jau nebėra didesnio pavojaus, kad bus padaryta neigiamas poveikis žmogaus sveikatai, vandeniui arba saugomoms rūšims ar natūralioms buveinėms, ir b) žalos ištaisymo priemonių, kurių reikėtų imtis norint pasiekti pirminę būklę arba panašų lygį, kaštai būtų neproporcingi aplinkos gautai naudai.	
---	---	--	--

	institucijai ekonomiškai nenaudinga. 34 straipsnis. Teisinė atsakomybė, ginčų aplinkos apsaugos klausimais nagrinėjimo ir sprendimų priėmimo tvarka [...] Ūkio subjektams taikoma civilinė atsakomybė, neatsižvelgiant į jų kaltę, už bet kokią žalą aplinkai arba realią jos grėsmę, atsiradusią dėl jų ūkinės veiklos, išskyrus šiame įstatyme numatytus atvejus. Šio straipsnio antrojoje dalyje nurodyta civilinė atsakomybė netaikoma asmenims, vykdančioms veiklą, kurios pagrindinė paskirtis – krašto apsauga arba tarptautinis saugumas bei kurios vienintelė paskirtis – apsauga nuo stichinių nelaimių.		
7 straipsnis Terminai 1. Šalys pagal savo vidaus teisę gali nustatyti: a) santykinius ir (arba) absoliučius terminus, įskaitant ir tokius, kurie taikomi su atsakomosiomis priemonėmis susijusiems veiksams, ir b) laikotarpio, kuriam taikomas terminas, pradžią.	LR aplinkos apsaugos įstatymas (Žin., 1992, Nr. 5-75) 33 straipsnis. Ieškiniai dėl žalos atlyginimo [...] Aplinkos ministerija, jai pavaldžios ar kitos valstybės ar savivaldybių institucijos pagal kompetenciją ieškinius dėl žalos aplinkai bei kitų nuostolių, įskaitant prevencinių ir (arba) aplinkos atkūrimo priemonių vykdymą, atlyginimo gali pareikšti ūkio subjektui arba kitam asmeniui, padariusiam aplinkai žalos arba sukėlusiam realią jos grėsmę, per penkerius metus nuo dienos, kada šios priemonės buvo baigtos taikyti arba buvo nustatytas atsakingas ūkio subjektas arba kitas asmuo, atsižvelgus į tai, kuri iš minėtų aplinkybių atsirado vėliau. LR aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymas (Žin., 2002, Nr. 72-3017) 12 straipsnis. Aplinkos apsaugos	Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/35/EB 2004 m. balandžio 21 d. dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti) <i>10 straipsnis</i> Išlaidų susigrąžinimo senaties terminas Kompetentingai institucijai suteikiama teisė iškelti išlaidų, susijusių su pagal šią direktyvą taikytomis priemonėmis, susigrąžinimo bylą prieš žalą arba tokios žalos neišvengiamą (realią) grėsmę sukėlusį subjektą arba, jei taikoma, prieš trečiąją šalį ne vėliau, kaip per penkerius metus nuo minėtų priemonių pabaigos arba nuo tada, kai buvo nustatytas atsakingas subjektas arba trečioji šalis, priklausomai nuo to, kas įvyko vėliau.	Protokolo 7 str. įtvirtintos nuostatos įgyvendintos nurodytuose Lietuvos Respublikos bei Europos Sąjungos) teisės aktuose, todėl jokie papildomi veiksmai nėra būtini.

	valstybinės kontrolės pareigūnų teisės ir pareigos 1. Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai turi šias teises ir pareigas: [...] 16) išaiškinę aplinkos apsaugą reglamentuojančių įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimą, kuriuo aplinkai buvo padaryta žala, privalo per 30 dienų pasiūlyti pažeidėjui gera valia atlyginti žalą. Jei pažeidėjas per aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūno nurodytą terminą savanoriškai žalos neatlygina arba ją atlygina nevisiškai, aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnas ne vėliau kaip per 30 dienų nuo šio termino pabaigos privalo pareikšti ieškinį teisme dėl padarytos aplinkai žalos atlyginimo. [...] 20 straipsnis. Privalomojo nurodymo turinys 1. Privalomajame nurodyme turi būti šie duomenys: [...] 4) kokius pažeidimus ar jų pasekmes arba veiksnius, sudarančius sąlygas aplinkos apsaugos įstatymų ir kitų teisės aktų pažeidimams ar žalai aplinkai atsirasti, turi pašalinti asmuo, kuriam duodamas privalomasis nurodymas, arba kokias aplinkos atkūrimo priemones turi įgyvendinti asmuo, kuriam duodamas privalomasis nurodymas, ir per kokius terminus jis tai turi padaryti; 21 straipsnis. Privalomojo nurodymo įvykdymo terminai 1. Privalomojo nurodymo įvykdymo terminus, ne ilgesnius kaip 3 mėnesiai, nustato privalomąjį nurodymą duodantis aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnas		
--	---	--	--

	pagal tai, koks laikotarpis, atsižvelgiant į objektyvias aplinkybes, yra reikalingas privalomajame nurodyme nustatytiems reikalavimams įgyvendinti. 2. Ilgesnius privalomojo nurodymo įvykdymo terminus aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnas gali nustatyti suderinęs su savo tiesioginiu vadovu. 3. Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnas, nustatęs ilgesnius negu šio straipsnio 1 dalyje numatyti privalomojo nurodymo įvykdymo terminai, apie tai privalo pranešti institucijos, kurios pareigūnas nustatė ilgesnius negu šio straipsnio 1 dalyje numatyti privalomojo nurodymo įvykdymo terminai, aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės priežiūrą atliekančiai institucijai. 22 straipsnis. Privalomojo nurodymo terminų pratęsimas 1. Asmens, kuriam duotas privalomasis nurodymas, rašytiniu prašymu, jeigu jis dėl objektyvių priežasčių negali laiku įvykdyti šio nurodymo, nurodymo įvykdymo terminai gali būti pratęsti. 2. Kad privalomojo nurodymo įvykdymo terminas būtų pratęstas, galima kreiptis ne vėliau kaip 7 dienos iki privalomojo nurodymo įvykdymo termino pabaigos. 3. Sprendimą pratęsti privalomojo nurodymo įvykdymo terminą, tačiau ne ilgiau kaip dar 2 mėnesiams, priima privalomąjį nurodymą davęs pareigūnas. Apie tokį sprendimą jis privalo nedelsdamas informuoti institucijos, kurios pareigūnas davė privalomąjį nurodymą, aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės priežiūrą atliekančią instituciją. 4. Privalomajame nurodyme nustatytus jo įvykdymo terminus pakartotinai gali pratęsti aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančios institucijos, kurios pareigūnas davė privalomąjį nurodymą, vadovas, apie tai raštu		
--	---	--	--

	pranešęs institucijos, kurios pareigūnas davė privalomąjį nurodymą, aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės priežiūrą atliekančiai institucijai. LR aplinkos ministro įsakymas dėl aplinkos atkūrimo priemonių parinkimo bei išankstinio pritarimo gavimo tvarkos aprašo patvirtinimo (2006 m. gegužės 16 d. Nr. D1-228) VI. IŠANKSTINIO PRITARIMO GAVIMAS [...] 29. Ne vėliau kaip per 7 dienas po žalos atsiradimo arba po ekstremalios situacijos ar įvykio likvidavimo darbų pabaigos, jeigu žala aplinkai buvo padaryta ekstremalios situacijos ar įvykio metu, arba po įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka atliktų kitų veiksmų, užtikrinančių teršalų ir (arba) kitų žalingų veiksmų skubią kontrolę, sulaikymą, pašalinimą ar kitokį valdymą siekiant sumažinti ar išvengti didesnės žalos aplinkai ir neigiamo poveikio žmonių sveikatai ar tolesnio jų pablogėjimo, pabaigos ūkio subjektas privalo kreiptis į RAAD dėl išankstinio pritarimo gavimo ir aplinkos atkūrimo priemonių taikymo. Ūkio subjektas, vadovaudamasis šio Tvarkos aprašo IV ir V skyrių nuostatomis, nustato galimas aplinkos atkūrimo priemones ir raštu pateikia RAAD aplinkos atkūrimo priemonių planą. Jame turi būti nurodyta aplinkos atkūrimo priemonė (-ės), numatyti darbai bei jų vykdymo terminai ir kiti, ūkio subjekto manymu, reikšmingi duomenys. [...] 30¹. Ne ilgiau kaip per 30 dienų nuo informacijos apie padarytą žalą aplinkai gavimo RAAD atlieka neigiamo poveikio aplinkai reikšmingumo įvertinimą. RAAD		
--	---	--	--

	vadovo motyvuotu sprendimu šis terminas gali būti pratęsiamas tiek, kiek būtina neigiamo poveikio aplinkai reikšmingumo įvertinimui atlikti, tačiau ne ilgesniam kaip vienerių metų laikotarpiui nuo informacijos apie padarytą žalą aplinkai gavimo dienos. Šio Aprašo III skyriuje nustatyta tvarka nustatęs, kad padarytas reikšmingas neigiamas poveikis saugomai rūšiai ar buveinei, paviršiniam vandens telkiniui ar požeminio vandens telkiniui, RAAD privalo priimti sprendimą dėl aplinkos atkūrimo priemonių taikymo ir reikalauti, kad būtų taikomos pirminio, papildomo ir kompensuojamojo aplinkos atkūrimo priemonės šio Aprašo IV skyriuje nustatyta tvarka. Šio aprašo III skyriuje nustatyta tvarka nustatęs, kad padarytas reikšmingas neigiamas poveikis žemei, RAAD privalo priimti sprendimą dėl aplinkos atkūrimo priemonių taikymo ir reikalauti, kad būtų taikomos aplinkos atkūrimo priemonės šio aprašo V skyriuje nustatyta tvarka. Kitais atvejais, kai padarytas neigiamas poveikis aplinkai, RAAD įvertina, ar yra galimybė atkurti aplinkos būklę iki pirminės būklės, ir esant tokiai galimybei, priima sprendimą dėl aplinkos atkūrimo priemonių taikymo. RAAD raštu kreipiasi į šio Aprašo III skyriuje nurodytas institucijas dėl neigiamo poveikio aplinkai reikšmingumo vertinimo atlikimo, duomenų ar informacijos pateikimo (atitinkama institucija pateikia prašomą vertinimą, duomenis ar informaciją ne ilgiau kaip per 15 dienų arba institucijos vadovo motyvuotu sprendimu per tokį laikotarpį, kuris yra būtinas atitinkamam vertinimui atlikti, duomenims ar informacijai parengti, tačiau ne ilgiau kaip 10 mėnesių nuo RAAD prašymo gavimo dienos; teisės aktų nustatytais atvejais gali būti taikomi kiti terminai). RAAD taip pat gali raštu kreiptis į kitas įstaigas prie Aplinkos ministerijos ar kitas Aplinkos ministerijos reguliavimo sričiai priskirtas įstaigas dėl		
--	--	--	--

	duomenų ar informacijos pateikimo (atitinkama institucija pagal savo kompetenciją pateikia prašomus duomenis ar informaciją ne ilgiau kaip per 15 dienų arba institucijos vadovo motyvuotu sprendimu per tokį laikotarpį, kuris yra būtinas atitinkamam vertinimui atlikti, duomenims ar informacijai parengti, tačiau ne ilgiau kaip 1 mėnesį nuo RAAD prašymo gavimo dienos; teisės aktų nustatytais atvejais gali būti taikomi kiti terminai). Apie RAAD priimtą sprendimą dėl aplinkos atkūrimo priemonių taikymo RAAD per 5 darbo dienas raštu informuoja padariusį žalą aplinkai ūkio subjektą. 33. RAAD per 7 darbo dienas nuo aplinkos atkūrimo priemonių plano gavimo arba nuo sprendimo dėl aplinkos atkūrimo priemonių taikymo priėmimo dienos, jei šis sprendimas priimamas vėliau, išnagrinėja ir motyvuotu sprendimu pritaria arba atsisako pritarti ūkio subjekto pateiktam aplinkos atkūrimo priemonių planui. RAAD vadovo motyvuotu sprendimu, šis terminas gali būti pratęstas dar 14 dienų. Prireikus RAAD aplinkos atkūrimo priemonių planą teikia derinti suinteresuotoms institucijoms. Sprendimas pritarti ūkio subjekto pateiktam aplinkos atkūrimo priemonių planui įforminamas kaip privalomasis nurodymas Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo (Žin., 2002, Nr. 72-3017) nustatyta tvarka. Šis privalomasis nurodymas pateikiamas ūkio subjektui ir vykdomas Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo nustatyta tvarka. Apie priimtą sprendimą atsisakyti pritarti ūkio subjekto pateiktam aplinkos atkūrimo priemonių planui RAAD per 5 darbo dienas raštu informuoja ūkio subjektą. Ūkio subjektas turi per 7 darbo dienas nuo sprendimo atsisakyti pritarti ūkio subjekto pateiktam aplinkos atkūrimo priemonių planui gavimo dienos pateikti naują aplinkos		
--	--	--	--

	atkūrimo priemonių planą. 34. Tais atvejais, kai RAAD nustatė žalą aplinkai sukėlusį subjektą ir jis per nustatytą terminą nepateikė priemonių plano su numatytomis vykdyti aplinkos atkūrimo priemonėmis, RAAD per 2 dienas po šio termino pabaigos privalo subjektui duoti privalomąjį nurodymą ne vėliau kaip per 5 dienas pateikti priemonių planą. [...] 36¹. Ūkio subjektui įvykdžius privalomajame nurodyme nurodytas aplinkos atkūrimo priemonių plano priemones, RAAD įvertina, ar pasiekti aplinkos atkūrimo pagal šį Tvarkos aprašą tikslai, ir prireikus priima sprendimą dėl papildomo aplinkos atkūrimo priemonių plano rengimo. Apie priimtą sprendimą RAAD per 5 darbo dienas raštu informuoja ūkio subjektą. Ne vėliau kaip per 7 darbo dienas nuo sprendimo gavimo dienos ūkio subjektas privalo pateikti RAAD papildomą aplinkos atkūrimo priemonių planą. Šis planas derinamas, sprendimas pritarti planui ar atsisakyti pritarti planui priimamas, sprendimas pritarti ūkio subjekto pateiktam aplinkos atkūrimo priemonių planui įforminamas, privalomajame nurodyme nurodytos aplinkos atkūrimo priemonių plano priemonės vykdomos ir jų vykdymas kontroliuojamas šio Aprašo 29, 32, 33, 34, 35¹, 36 punktuose nustatyta tvarka.		
8 straipsnis Finansinės ribos Šalys pagal savo vidaus teisę gali nustatyti su atsakomosiomis priemonėmis susijusių sąnaudų ir išlaidų susigrąžinimo finansines ribas.	LR aplinkos apsaugos įstatymas (Žin., 1992, Nr. 5-75) 32⁽²⁾ straipsnis. Išlaidų atlyginimas Visas prevencinių ir (arba) aplinkos atkūrimo priemonių išlaidas atlygina ūkio subjektas, padaręs žalą aplinkai arba sukėlęs realią jos grėsmę, net ir tais atvejais, kai atitinkamas priemonės vykdė savivaldybės arba valstybės įgaliosios institucijos (pačios ar per trečiuosius		Pagal Protokolo 8 str. šalys gali, tačiau neprivalo nustatyti su atsakomosiomis priemonėmis susijusių sąnaudų ir išlaidų susigrąžinimo finansinių ribų. Ši Protokolo nuostata yra alternatyvaus pobūdžio. LR teisės aktai numato pareigą subjektui visiškai atlyginti padarytą žalą bei išlaidas, atsiradusias dėl aplinkos atkūrimo priemonių taikymo. Finansinės ribos nėra numatytos, todėl jokie papildomi veiksmai įgyvendinimui nėra būtini.

	asmenis).		
9 straipsnis Atgretinio reikalavimo teisė 1. Šiuo Papildomu protokolu nevaržoma ar neribojama atgretinio reikalavimo ar kompensacijos teisė, kurią subjektas turi bet kurio kito asmens atžvilgiu.	LR Civilinis Kodeksas (Žin. 2000, Nr. 74-2262) 6.111 straipsnis. Reikalavimo perėjimo regreso tvarka pagrindai Regreso tvarka reikalavimas gali pereiti trečiajam asmeniui rašytinės sutarties arba įstatymų pagrindu.	9 straipsnis Išlaidų paskirstymas, jei už žalos sukėlimą atsako kelios šalys Ši direktyva nepažeidžia nacionalinių teisės aktų nuostatų dėl išlaidų paskirstymo tada, kai už žalos sukėlimą atsako kelios šalys, ypač dėl atsakomybės paskirstymo produkto gamintojui ir vartotojui.	Protokolo 9 str. įtvirtinta nuostata yra alternatyvaus pobūdžio. Minėtoji nuostata yra įgyvendinta nurodytuose Lietuvos Respublikos teisės aktuose, todėl jokie papildomi veiksmai įgyvendinimui nėra būtini.
10 straipsnis Finansinė garantija 1. Šalys turi teisę nustatyti finansinės garantijos galimybę pagal savo vidaus teisę. 2. Šalys naudojasi šio straipsnio 1 dalyje nurodyta teise, laikydamosi tarptautinės teisės joms priskiriamų teisių ir pareigų ir atsižvelgdamos į tris paskutinius Protokolo preambulės punktus. 3. Pirmajame Konvencijos Šalių pasitarimui prilygstančios Šalių konferencijos, posėdyje, kuris vyksta įsigaliojus Papildomam protokolui, Sekretoriatas įpareigojamas atlikti išsamų tyrimą, kuriame nagrinėjami, <i>inter alia</i> , šie klausimai: a) finansinės garantijos		14 straipsnis Finansinis užtikrinimas 1. Valstybės narės imasi priemonių paskatinti, kad atitinkami ekonomikos ir finansų subjektai kurtų finansinio užtikrinimo instrumentus ir rinkas, taip pat ir finansinius mechanizmus nemokumo atveju, kad sudarytų sąlygas subjektams naudoti finansines garantijas savo atsakomybei pagal šią direktyvą užtikrinti.	Protokolo 10 str. įtvirtintos nuostatos numato šalių teisę, bet ne pareigą nustatyti finansines garantijas, todėl yra alternatyvaus pobūdžio. Jokie papildomi veiksmai įgyvendinimui nėra būtini.

mechanizmo sąlygos; b) tokio mechanizmo taikymo poveikis aplinkai, taip pat jo ekonominis ir socialinis poveikis, visų pirma besivystančioms šalims; ir c) finansinei garantijai teikti tinkančios institucijos.			
11 straipsnis Valstybių atsakomybė už tarptautiniu mastu neteisėtus veiksmus 1. Šiuo Papildomu protokolu nekeičiamos teisės ir įsipareigojimai, kuriuos nustato bendrosios tarptautinės teisės taisyklės dėl valstybių narių atsakomybės už tarptautiniu mastu neteisėtus veiksmus.			Protokolo 11 str. numato, kad šiuo Protokolu nekeičiamos bendrosios tarptautinės teisės taisyklėmis nustatytos valstybių teisės ir įsipareigojimai. Šios nuostatos įgyvendinti nereikia, todėl jokie papildomi veiksmai nėra būtini.
12 straipsnis Įgyvendinimas ir civilinė atsakomybė 1. Pagal Šalių vidaus teisę nustatomos taisyklės ir procedūros su žala susijusiems klausimams spręsti. Siekdamos įgyvendinti šį įsipareigojimą, Šalys nustato šį Papildomą protokolą atitinkančias atsakomąsias priemones ir gali prireikus: a) taikyti savo galiojančios vidaus teisės reikalavimus, įskaitant atitinkamais atvejais taikomas bendrąsias civilinės atsakomybės	LR Civilinis Kodeksas (Žin. 2000, Nr. 74-2262) 1.124 straipsnis. Ieškinio senaties samprata Ieškinio senatis – tai įstatymų nustatytas laiko tarpas (terminas), per kurį asmuo gali apginti savo pažeistas teises pareikšdamas ieškinį. 1.125 straipsnis. Ieškinio senaties terminai [...] 8. Sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas taikomas reikalavimams dėl padarytos žalos atlyginimo, tarp jų ir reikalavimams atlyginti žalą, atsiradusią dėl netinkamos kokybės produkcijos. LR genetiškai modifikuotų organizmų įstatymas (Žin. 2001, Nr. 57-1976)		Protokolo 12 str. įtvirtintos nuostatos yra visiškai įgyvendintos. LR galiojantis teisinis reglamentavimas užtikrina atsakomybės taikymą subjektui, kaltam dėl žalos aplinkai ar žmogaus sveikatai padarymo, įskaitant ir atvejus, kai tokia žala yra susijusi su genetiškai modifikuotais organizmais. Dėl šios priežasties naujų nacionalinės teisės aktų priimti nereikia. Taigi LR yra pasirinktas Protokolo 12 str. 1 d. a punkte įtvirtintas variantas, pagal kurį taikomi galiojančios vidaus teisės reikalavimai, įskaitant bendrąsias civilinės atsakomybės procedūras (CK, AAĮ ir kt.).

taisykles ir procedūras; b) taikyti arba parengti specialiai šiam tikslui civilinės atsakomybės taisykles ir procedūras; arba c) taikyti arba parengti bendrą abiejų derinį.	13 straipsnis. Atsakomybė už šio įstatymo pažeidimus Fiziniai ir juridiniai asmenys, pažeidę šio įstatymo reikalavimus, atsako Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka. 14 straipsnis. Žalos atlyginimas Fiziniai ir juridiniai asmenys, savo veikla, kurios metu yra naudojami genetiškai modifikuoti organizmai ir genetiškai modifikuoti produktai, padarę žalą aplinkai, žmonių sveikatai, kitų juridinių ir fizinių asmenų turtui bei interesams, privalo ją atlyginti ir, esant galimybei, atkurti aplinkos objekto būklę įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. Jei žala padaroma aplinkai ar žmonių sveikatai, valstybės interesams pagal kompetenciją atstovauja Aplinkos ministerija ir Sveikatos apsaugos ministerija. LR aplinkos apsaugos įstatymas (Žin., 1992, Nr. 5-75) 33 straipsnis. Ieškiniai dėl žalos atlyginimo Pareikšti ieškinius dėl padarytos žalos turi teisę: 1) asmenys, kurių sveikatai, turtui ar interesams padaryta žalos; 2) Aplinkos ministerijos pareigūnai, kiti įstatymų įgalioti pareigūnai, kai padaryta žalos valstybės interesams. Aplinkos ministerija, jai pavaldžios ar kitos valstybės ar savivaldybių institucijos pagal kompetenciją ieškinius dėl žalos aplinkai bei kitų nuostolių, įskaitant prevencinių ir (arba) aplinkos atkūrimo priemonių vykdymą, atlyginimo gali pareikšti ūkio subjektui arba kitam asmeniui, padariusiam aplinkai žalos arba sukėlusiam realią jos grėsmę, per penkerius metus nuo dienos, kada šios		
---	--	--	--

	priemonės buvo baigtos taikyti arba buvo nustatytas atsakingas ūkio subjektas arba kitas asmuo, atsižvelgus į tai, kuri iš minėtų aplinkybių atsirado vėliau. Žala aplinkai ir kiti nuostoliai gali būti pripažinti kaip mažareikšmė žala ir neišieškomi, jeigu žala aplinkai yra nedidelė ir jos išieškojimo išlaidos didesnės už išieškomą sumą. Žalos aplinkai ir kitų nuostolių pripažinimo mažareikšmė žala tvarką, mažareikšmės žalos išieškojimo išlaidų apskaičiavimo metodiką nustato aplinkos ministras, suderinęs su finansų ministru. 34 straipsnis. Teisinė atsakomybė, ginčų aplinkos apsaugos klausimais nagrinėjimo ir sprendimų priėmimo tvarka Asmenys, pažeidę aplinkos apsaugos reikalavimus, atsako pagal Lietuvos Respublikos įstatymus. Ūkio subjektams taikoma civilinė atsakomybė, neatsižvelgiant į jų kaltę, už bet kokią žalą aplinkai arba realią jos grėsmę, atsiradusią dėl jų ūkinės veiklos, išskyrus šiame įstatyme numatytus atvejus. Šio straipsnio antroje dalyje nurodyta civilinė atsakomybė netaikoma asmenims, vykdančioms veiklą, kurios pagrindinė paskirtis – krašto apsauga arba tarptautinis saugumas bei kurios vienintelė paskirtis – apsauga nuo stichinių nelaimių. LR aplinkos ministro įsakymas dėl genetiškai modifikuotų mikroorganizmų riboto naudojimo Lietuvos Respublikoje tvarkos aprašo patvirtinimo (2003 m. rugpjūčio 4 d. Nr. 413) 48. Nelaimingų atsitikimų, kai naudojant GMM buvo padaryti nuostoliai, padarinių šalinimų išlaidas, taip pat padarytos žalos		
--	---	--	--

	nuostolius aplinkai atlygina kalti asmenys Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. LR aplinkos ministro įsakymas dėl genetiškai modifikuotų organizmų apgalvoto išleidimo į aplinką, tiekimo rinkai tvarkos aprašo patvirtinimo (2004 m. balandžio 29 d. Nr. D1-225) 73. Žala, padaryta naudojant GMO, jos padarinių šalinimo išlaidos, taip pat aplinkai padaryta žala atlyginama įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. LR miškų įstatymas (Žin., 1994, Nr. 96-1872) 23 straipsnis. Neteisėta veika padarytos žalos atlyginimas 1. Fiziniai ir juridiniai asmenys, padarę žalos miško valdytojui, savininkui ir naudotojų miškui, kitam turtui ir teisėtiems interesams ar miškui, kaip aplinkos objektui, privalo visiškai ją atlyginti arba, jeigu yra galimybė, atkurti iki pažeidimo buvusią būklę. Nuostolių apskaičiavimo tvarką nustato įstatymai ir kiti teisės aktai. 2. Pareikšti ieškinius dėl neteisėta veika padarytos žalos turi teisę: 1) miško valdytojai, savininkai ir naudotojai, kurių miškui, turtui ar teisėtiems interesams padaryta žala; 2) valstybiniai miškų pareigūnai, kai žala yra padaroma miškui, kaip aplinkos objektui. LR aplinkos ministro įsakymas dėl padarytos žalos žuvų ištekliams apskaičiavimo tvarkos aprašo, padarytos žalos žuvų ištekliams apskaičiavimo bazinių įkainių patvirtinimo ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m.		
--	--	--	--

	birželio 25 d. įsakymo nr. 320 „dėl hidrobiontams padarytos žalos skaičiavimo metodikos patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios (2009 m. gegužės 21 d. Nr. D1-280) [...] 34. Ieškinius dėl žuvų ištekliams padarytos žalos teikia įstatymų įgalios institucijos. 35. Juridiniai ir fiziniai asmenys, neteisėta veika padarę žalą žuvų ištekliams, privalo atlyginti pagal šį Tvarkos aprašą apskaičiuotą žalą. LR laukinės gyvūnijos įstatymas (Žin., 1997, Nr. 108-2726) 21 straipsnis. Atsakomybė už šio įstatymo pažeidimus Fiziniai ir juridiniai asmenys, pažeidę šį įstatymą, atsako įstatymų nustatyta tvarka. 22 straipsnis. Žalos atlyginimas 1. Fiziniai ir juridiniai asmenys privalo atlyginti žalą laukinei gyvūnijai įstatymų nustatyta tvarka. 2. Pareikšti ieškinius dėl žalos atlyginimo turi teisę: 1) juridiniai ir fiziniai asmenys, kurių turtui ar interesams padaryta žala; 2) Aplinkos ministerija ar jos įgaliota institucija, kitos Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgalios institucijos ir savivaldybių institucijos, kai žala padaryta laisvėje gyvenančiai laukinei gyvūnijai ar jos buveinėms. LR laukinės augalijos įstatymas (Žin., 1999, Nr. 60-1944) 21 straipsnis. Laukinei augalijai padarytos		
--	--	--	--

2. Šalys, siekdamos savo vidaus teisėje įtvirtinti tinkamas civilinės atsakomybės už materialinę ar asmeninę žalą, susijusią su 2 straipsnio 2 dalies b punkte apibrėžta žala, taisykles ir procedūras: a) ir toliau taikys veikiančio bendrojo civilinės atsakomybės įstatymo nuostatas; b) parengs ir taikys arba toliau taikys civilinės	žalos atlyginimas Fiziniai ir juridiniai asmenys, įmonės, neturinčios juridinio asmens teisių, neteisėta veika padarę žalą laukinei augalijai, privalo ją atlyginti. Žalos apskaičiavimo tvarką tvirtina Vyriausybė arba jos įgaliota institucija. LR augalų nacionalinių genetinių išteklių įstatymas (Žin., 2001, Nr. 90-3144) 17 straipsnis. Teisinė atsakomybė 1. Fiziniai ir juridiniai asmenys, pažeidę šio Įstatymo reikalavimus, traukiami civilinės, administracinės arba baudžiamojon atsakomybės įstatymų nustatyta tvarka. 2. Pareikšti ieškinius dėl padarytos žalos turi teisę: 1) fiziniai ir juridiniai asmenys, kurių turtui ar interesams padaryta žala; 2) Valstybinė aplinkos apsaugos inspekcija ir kitos įstatymų įgaliotos institucijos, kai žala padaryta augalų nacionaliniams ištekliams bei jų radavietėms valstybinėje žemėje. 3. Žalos, padarytos augalų nacionaliniams ištekliams bei jų radavietėms, apskaičiavimo tvarką bei įkainius nustato Vyriausybės įgaliota institucija.		Lietuvos Respublika pasirinko Protokolo 12 str. 1 d. a punkte įtvirtintą alternatyvą, Protokolo 2 ir 3 d. netaikomos, todėl jokie papildomi veiksmai įgyvendinimui nėra būtini.
--	---	--	--

atsakomybės įstatymą konkrečiai šiuo tikslu; arba c) parengs ir taikys arba ir toliau taikys jų derinį. 3. Rengdamos civilinės atsakomybės įstatymą, kuris minimas pirmiau nurodytų 1 arba 2 dalių b arba c puntuose, Šalys atitinkamais atvejais įtraukia, <i>inter alia</i> , ir šiuos elementus: a) žalą; b) atsakomybės standartą, įskaitant griežtą atsakomybę ir kaltės įrodymo privalomumu paremtą atsakomybę; c) atitinkamais atvejais atsakomybės perkėlimą; d) teisę pareikšti ieškinį.			
---	--	--	--

6. IŠVADOS

1. Išanalizavus Papildomo protokolo bei Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos teisės aktų nuostatas galima daryti išvadą, kad Lietuvos Respublikos bei Europos Sąjungos teisės aktų nuostatos atitinka Protokolo nuostatas, todėl siekiant įgyvendinti Papildomą protokolą, iš esmės jokie papildomi perkėlimo į nacionalinę teisę veiksmai nėra būtini.
2. Visgi vertėtų atkreipti dėmesį, jog pagal Papildomo protokolo 2 str. 2 d. d punktą atsakomosios priemonės yra tiek tos, kuriomis siekiama užkirsti kelią žalai (jos išvengti), tiek tos, kuriomis siekiama atkurti iki žalos aplinkai padarymo buvusią būklę. Tuo tarpu remiantis šiuo metu galiojančio LR aplinkos apsaugos įstatymo (toliau – AAĮ) 1 str. 19 ir 20 punktais yra išskiriamos aplinkos atkūrimo priemonės (kuriomis siekiama atstatyti iki žalos aplinkai padarymo buvusią būklę) ir prevencinės priemonės (kuriomis siekiama užkirsti kelią žalai). Manytina, kad toks priemonių atskyrimas esminės reikšmės tinkamam Protokolo įgyvendinimui neturi, kadangi pagal AAĮ 32(1) str. ūkio subjektas esant būtinumui privalo imtis tiek prevencinių, tiek atkuriamųjų priemonių, o šiam atitinkamų veiksmų nesiimant tokią pareigą turi ir valstybės ar savivaldybės įgaliosios institucijos.
3. Papildomo protokolo 2 str. 3 dalyje yra įtvirtinti neigiamo poveikio reikšmingumo nustatymo kriterijai (veiksniai). LR ir ES teisės aktuose įtvirtintos ir konkrečios taisyklės, kuriomis remiantis nustatomas neigiamo poveikio reikšmingumas atskiriems aplinkos elementams. Atkreiptinas dėmesys, kad nei LR, nei ES teisės aktuose neišskiriami atskiri reikšmingumo kriterijai tais atvejais, kai žalą sukelia gyvieji modifikuoti organizmai. Darytina išvada, kad pagal galiojančią reglamentavimą tokiais atvejais turi būti vadovaujama bendraisiais reikšmingumo nustatymo kriterijais. Kita vertus, jeigu praktikoje taikant vien bendruosius reikšmingumo nustatymo kriterijus GMO sukulto neigiamo poveikio reikšmingumo įvertinti būtų neįmanoma, tokiu atveju svarstytina šių bendrųjų kriterijų tikslinimo galimybė.
4. Pagal Papildomo protokolo 5 str. 1 dalies b punktą reikalaujama, kad subjektas pats įvertintų padarytą žalą. Nei LR, nei ES teisės aktuose analogiška nuostata nėra įtvirtinta, tačiau galiojantis teisinis reglamentavimas numato, jog žalos dydį įvertina kompetentinga institucija ir toks įvertinimas yra privalomas žalą padariusiam subjektui. Visgi žalą padaręs subjektas tam tikra prasme atlieka padarytos žalos vertinimą nustatydamas galimas aplinkos atkūrimo priemones ir pasiūlydamas aplinkos atkūrimo priemonių planą, todėl minėta Protokolo nuostata laikytina įgyvendinta.
5. Siekiant užtikrinti efektyvų Papildomo protokolo taikymą siūlytume apsvarstyti galimybę valstybinės aplinkos apsaugos kontrolės vykdymą reglamentuojančiuose teisės aktuose numatyti metodus bei priemones, kuriais remiantis kompetentinga institucija nustatytų, ar atsiradusi žala yra sukelta būtent gyvųjų modifikuotų organizmų bei užfiksuotą tokią aplinkai padarytą žalą (pvz., numatyti galimybę kreiptis į GMO ekspertų komitetą dėl mokslinio GMO poveikio įvertinimo, VMVT dėl genetinės modifikacijos nustatymo ir pan.).
6. Išanalizavus visus aukščiau minėtus teisės aktus pastebėta, kad ir Europos Sąjungos, ir Lietuvos Respublikos teisės aktuose yra įtvirtintos bendros atsakomybės dėl aplinkai ar žmogaus sveikatai padarytos žalos atlyginimo nuostatos. Pasirinkta bendroji sistema reiškia, kad nėra nustatytas atskiras teisinis reglamentavimas tais atvejais, kad žalą sukelia būtent gyvieji modifikuoti organizmai jų tarptautinio pervežimo metu, juos vertinant tik kaip vieną iš žalos aplinkai kriterijų. Manytina, kad toks specialus reglamentavimas ir nėra būtinas, kadangi gyvieji modifikuoti organizmai vertinami tik kaip vienas iš potencialios žalos aplinkai galimų šaltinių. Atitinkamai, galiojantys nacionalinės teisės aktai (LR Civilinis kodeksas, AAĮ ir kt.), reglamentuojantys atsakomybės už žalą aplinkai klausimus

laikytini iš esmės tinkamai perkeliančiais Protokolo nuostatas bei užtikrinančiais žalos aplinkai bei žmogaus sveikatai atlyginimą bei atsakomybės taikymą šią žalą sukėlusiam subjektui.

Tyrimą atlikusi ekspertė
Elzė Matulionytė
